

**PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA
GEOGRAFIA I HISTÒRIA**

3ER ESO

**DEPARTAMENT: CIÈNCIES SOCIALS
PROFESSOR: ALFONSO JIMÉNEZ
INSTITUT : PUIG CASTELLAR**

ÍNDEX

1. Introducció	3
2. Objectius	3
3. Dimensions	4
3.1. Dimensió històrica.....	4
Competència 1.....	5
Competència 2.....	6
Competència 3.....	8
Competència 4.....	9
3.2. Dimensió geogràfica	9
Competència 5.....	10
Competència 6.....	12
Competència 7.....	13
3.3. Dimensió cultural i artística	15
Competència 8.....	16
Competència 9.....	17
Competència 10.....	19
3.4. Dimensió ciutadana.....	20
Competència 11.....	21
Competència 12.....	22
Competència 13.....	23
4. Continguts.....	24
5. Avaluació.....	25
5.1 Criteris d'avaluació.....	25
5.2 .Activitats d'avaluació i recuperació de l'alumnat	25
6. Metodologia.....	26
6.1. Activitats d'ensenyament-aprenentatge seqüenciades (individuals i en grup)	
6.2. Organització de l'espai i el temps	37
6.3 Materials i recursos.....	38
7. Atenció a la diversitat	38
8. Temporització	39
9. Unitats didàctiques.....	40
10. Avaluació del curs	41

1. Introducció

2. Objectius

Els objectius que es plantegen en aquesta programació es corresponen amb aquells marcats per a l'etapa en el decret 187/2015, publicat en el DOGC 6945 del dia 28/08/2015.

D'acord amb el decret 187/2015, l'àrea de ciències socials, geografia i història de l'educació secundària obligatòria ha de contribuir al desenvolupament de les habilitats i les competències que permetin als alumnes:

- a) Assumir amb responsabilitat els seus deures i exercir els seus drets respecte als altres, entendre el valor del diàleg, de la cooperació, de la solidaritat, del respecte als drets humans com a valors bàsics per a una ciutadania democràtica.
- b) Desenvolupar i consolidar hàbits d'estudi, de treball individual i cooperatiu i de disciplina com a base indispensable per a un aprenentatge responsable i eficaç per aconseguir un desenvolupament personal equilibrat.
- c) Valorar i respectar la diferència de sexes i la igualtat de drets i oportunitats entre ells. Rebutjar els estereotips que suposin discriminació entre homes i dones.
- d) Enfortir les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i amb la relació amb els altres, i rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre els conflictes pacíficament.
- e) Desenvolupar l'esperit emprenedor i la confiança en si mateix, el sentit crític, la iniciativa personal i la capacitat per aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats.
- f) Conèixer, valorar i respectar els valors bàsics i la manera de viure de la pròpia cultura i d'altres cultures en un marc de valors compartits, fomentant l'educació intercultural, la participació en el teixit associatiu del país, i respectar-ne el patrimoni artístic i cultural.
- g) Identificar com a pròpies les característiques històriques, culturals, geogràfiques i socials de la societat catalana, i progressar en el sentiment de pertinença al país.
- h) Adquirir unes bones habilitats comunicatives: una expressió i comprensió orals, una expressió escrita i una comprensió lectora correctes en llengua catalana, en llengua castellana i consolidar hàbits de lectura i comunicació empàtica, així com el coneixement, la lectura i l'estudi de la literatura.
- i) Comprendre i expressar-se de manera apropiada en una o més llengües estrangeres.

j) Desenvolupar habilitats per a l'anàlisi crítica de la informació, en diferents suports, mitjançant instruments digitals i d'altres, per transformar la informació en coneixement propi, i comunicar-lo a través de diferents canals i formats.

k) Comprendre que el coneixement científic és un saber integrat que s'estructura en diverses disciplines, i conèixer i aplicar els mètodes de la ciència per identificar els problemes propis de cada àmbit per a la seva resolució i presa de decisions.

l) Gaudir i respectar la creació artística, comprendre els llenguatges de les diferents manifestacions artístiques i utilitzar diversos mitjans d'expressió i representació.

m) Valorar críticament els hàbits socials relacionats amb la salut, el consum i el medi ambient, i contribuir a la seva conservació i millora.

n) Conèixer i acceptar el funcionament del propi cos i el dels altres, respectar les diferències, afermar els hàbits de salut i incorporar la pràctica de l'activitat física i l'esport a la vida quotidiana per afavorir el desenvolupament personal i social.

o) Conèixer i valorar la dimensió humana de la sexualitat en tota la seva diversitat i preservar el dret a la igualtat i a la no-discriminació per raó d'orientació sexual.

p) Valorar la necessitat de l'ús segur i responsable de les tecnologies digitals, tenint cura de gestionar la pròpia identitat digital i el respecte a la dels altres.

3. Dimensions

3.1. Dimensió històrica

Els aprenentatges vinculats a la dimensió històrica comporten conèixer i comprendre críticament el temps passat per entendre el temps present i així constatar que el món en què vivim s'ha configurat a partir de les accions de les generacions que ens han precedit. De la mateixa manera, els homes i les dones d'avui han de prendre consciència que les seves actuacions condicionaran el món que heretaran les generacions futures.

Les competències d'aquesta dimensió tenen com a finalitat el desenvolupament del pensament i la consciència històrica en l'alumnat mitjançant les capacitats que possibiliten donar sentit al passat i comprendre els fets i els fenòmens històrics, situar-se en el present i prendre decisions de futur.

El conjunt de les competències de la dimensió històrica es vincula amb:

- El coneixement científic de la història i d'altres ciències socials, que tenen per objectiu l'estudi de les societats del passat a partir de l'ús i l'anàlisi crítica de fonts primàries i secundàries, i la presa de decisions vers el futur.

- La situació dels esdeveniments en el temps i un marc que els expliqui des d'una perspectiva dinàmica.
- Les habilitats intel·lectuals pròpies del pensament abstracte i formal, com l'observació, la comprensió, l'anàlisi, la síntesi, l'argumentació, la interpretació i la valoració sobre les estructures i els processos dels diversos entorns socials.
- La participació en la vida democràtica d'un país, amb la conscienciació que això suposa en la transformació i la millora de la pròpia societat.
- La formació del propi pensament, la consciència històrica i la construcció de la pròpia identitat.
- La preservació de les memòries plurals dels protagonistes del passat, i de totes aquelles evidències que faciliten comprendre millor com eren, com vivien, com pensaven els homes i les dones que ens han precedit en el temps i han tingut un paper en la construcció del present.

Competència.1 . Analitzar els canvis i les continuïtats dels fets o fenòmens històrics per comprendre'n la causalitat històrica

Aquesta competència es proposa que els alumnes compreguin l'evolució de la humanitat com un procés que no ha estat lineal. És important que els alumnes descobreixin, en aquesta evolució, els moments clau que han significat un canvi en les formes de vida i expliquin les raons que els han provocat, així com les conseqüències que han tingut per a la vida de les persones en les diferents etapes històriques. D'aquesta manera desenvoluparan un pensament històric que els permetrà explicar que l'evolució històrica no és el resultat de forces inevitables i desconegudes.

Per desenvolupar aquesta competència els estudiants han de tenir un coneixement bàsic dels fets històrics (polítics, socials, econòmics i culturals), la seva cronologia i periodificació, la seva interpretació i la relació entre fets i època històrica, tot tenint en compte els elements de continuïtat i canvi. Aquests coneixements han de poder explicar de manera contextualitzada les etapes i els fets històrics més rellevants.

La diversitat de dispositius en el món actual permet l'accés a les dades històriques i la producció de documents en formats diversos. Des de la utilització d'aplicacions ja existents fins a la pràctica habitual amb entorns digitals, les possibilitats són molt diverses.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell 1

1.1. Analitzar l'evolució d'un fet o fenomen i situar-lo cronològicament, per comprendre'n les causes i les conseqüències.

Nivell 2

1.2. Analitzar l'evolució d'un fet o fenomen al llarg del temps, contextualitzar-lo en l'àmbit polític, social, econòmic i cultural, per entendre'n la multiplicitat de causes i conseqüències.

Nivell 3

1.3. Interpretar els canvis i les continuïtats dels fets i fenòmens històrics, contextualitzar-los, establir relacions de simultaneïtat entre diferents territoris, per comprendre'n la multicausalitat històrica.

Continguts clau

CC3. Cronologia i temps històric. Situació en el temps i en l'espai dels fets històrics rellevants. Periodització convencional. Formes de comptar el temps d'altres cultures.

CC4. Coneixements històrics temporals: canvi, continuïtat, sincronia, diacronia, successió, simultaneïtat, causalitat...

CC6. Vincles entre el passat, el present i el futur. L'empatia històrica.

CC8. Caracterització de les societats del passat. Elements de canvi i continuïtat entre etapes històriques. Arrels històriques de la contemporaneïtat.

CC9. El passat i el present de Catalunya en el context d'Espanya i d'Europa.

CC11. Les dones en la història i en les societats actuals.

CCD9. Eines d'edició de documents de text, presentacions multimèdia i processament de dades numèriques.

Competència.2. Aplicar els procediments de la recerca històrica a partir de la formulació de preguntes i l'anàlisi de fonts, per interpretar el passat

Aquesta competència es fonamenta en el coneixement, l'ús i la interpretació de les diverses fonts (escrites, materials, visuals, orals...), i incideix en el coneixement i l'ús correcte del vocabulari específic. Fa referència a la metodologia de treball de la història com a ciència. Actualment el món digital permet als alumnes accedir a moltes d'aquestes fonts, però exigeix també la capacitat crítica per seleccionar-les, comprendre-les, interpretar-les, contrastar-les i validar-les.

Caldrà aplicar els procediments d'indagació i recerca històrica per interpretar el passat, analitzar el present i prendre decisions de futur com a ciutadans democràtics. Això permetria establir unes gradacions relacionades amb el procés que es podria sintetitzar en: fer-se preguntes pertinents, formular hipòtesis i objectius; planificar la recerca; cercar, seleccionar i analitzar les fonts amb relació a l'objectiu de la recerca; contrastar i elaborar la informació; establir conclusions, formular interpretacions i comunicar els resultats.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell

2.1. Formular-se una pregunta sobre un fet o fenomen històric i analitzar algunes fonts —de manera pautada— per donar-hi resposta.

1 Nivell 2

2.2. Formular-se preguntes i plantejar hipòtesis sobre un fet o fenomen històric i analitzar fonts de diferent tipologia —de manera pautada— per construir una explicació històrica.

Nivell 3

2.3. Plantejar-se preguntes i hipòtesis sobre un fet o fenomen històric i seleccionar i analitzar diferents fonts per interpretar el passat.

Continguts clau

CC1. Textos de les ciències socials: descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació, i vocabulari propi.

CC5. Fonts primàries i secundàries. Fiabilitat i idoneïtat de les fonts. Interpretació i contrast de les fonts històriques. Els arxius.

CC6. Vincles entre el passat, el present i el futur. L'empatia històrica.

CC7. La memòria històrica. L'intercanvi generacional. Memòria i història.

CC10. Models d'interpretació geogràfics i dels fets històrics, i les problemàtiques i fenòmens socials.

CC13. Anàlisi d'imatges com a fonts històriques, referents estètics i interpretacions de la realitat. Ús i descodificació de llenguatges icònics, simbòlics i audiovisuals.

Competència. 3. Interpretar que el present és producte del passat, per comprendre

que el futur és fruit de les decisions i accions actuals.

Tot fet històric actual té les seves arrels en un passat recent i llunyà que condiciona el present i el futur a curt i llarg termini. Aquesta competència permet a l'alumnat ubicar-se en el present, i llegir-lo i interpretar-lo tenint en compte els antecedents més immediats.

La cerca i selecció d'informació requereix l'ús d'aplicacions i fonts combinades, especialment a Internet i des de formats diversos: text, àudio, imatges, vídeo, mapes... Aquesta selecció s'ha d'acompanyar d'un procés crític de transformació de la informació adaptada al llenguatge i el nivell de l'alumnat.

Els alumnes hauran d'establir relacions entre el present, el passat i el futur, en la mesura que el passat facilita la comprensió del present, així com per entendre que el futur serà conseqüència de les decisions en el present. És fonamental que els alumnes compreguin que el futur no està predeterminat ni decidit, i que la realitat present es pot canviar.

En el desenvolupament d'aquesta competència pren importància l'estudi de la història contemporània, ja que per comprendre les arrels dels fets, fenòmens i problemes socials de l'actualitat cal remuntar-se a la fi de l'Antic Règim. Aquesta idea és especialment rellevant per a la formació de la ciutadania, atès que tots els nois i noies que acaben l'educació secundària obligatòria molt aviat podran exercir el seu dret a vot, i han de fer-ho de forma conscient, crítica i responsable.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell 1

3.1. Explicar un àmbit de l'actualitat (polític, econòmic, social...) a partir de l'anàlisi històrica, per projectar què podria passar en el futur.

Nivell 2

3.2. Interpretar el context actual a partir de l'anàlisi històrica, per fer propostes de futur raonades.

Nivell 3

3.3. Interpretar la historicitat del present i analitzar les decisions que es prenen ara, per actuar sobre el futur

Continguts clau

CC1. Textos de les ciències socials: descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació, i vocabulari propi.

CC6. Vincles entre el passat, el present i el futur. L'empatia històrica.

CC7. La memòria històrica. L'intercanvi generacional. Memòria i història.

CC8. Caracterització de les societats del passat. Elements de canvi i continuïtat entre etapes històriques. Arrels històriques de la contemporaneïtat.

CC9. El passat i el present de Catalunya en el context d'Espanya i d'Europa.

CCD14. Selecció, catalogació, emmagatzematge i compartició de la informació.

Competència 4. Identificar i valorar la identitat individual i col·lectiva per comprendre la seva intervenció en la construcció de subjectes històrics.

Aquesta competència fa referència al fet que els individus són protagonistes del temps històric en tant que membres d'un col·lectiu i d'una societat que els dóna identitat. Es pretén posar èmfasi en els aspectes col·lectius que configuren la identitat individual i col·lectiva, ja que són les col·lectivitats més que no pas les individualitats les que esdevenen els autèntics protagonistes del canvi històric. Tanmateix, cal tenir ben present l'aportació de les grans personalitats al llarg de la història.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell 1

4.1. Situar històricament els trets que identifiquen els individus i les societats, i descriure'ls.

Nivell 2

4.2. Analitzar els rols dels individus i els grups socials en els canvis històrics.

Nivell 3

4.3. Justificar les interaccions entre l'individu i la societat en el temps històric.

Continguts clau

CC2. Estratègies comunicatives en situacions d'interacció oral, exposició, comunicació de resultats i debats.

CC6. Vincles entre el passat, el present i el futur. L'empatia històrica.

CC7. La memòria històrica. L'intercanvi generacional. Memòria i història.

CC8. Caracterització de les societats del passat. Elements de canvi i continuïtat entre etapes històriques. Arrels històriques de la contemporaneïtat.

CC9. El passat i el present de Catalunya en el context d'Espanya i d'Europa.

CC11. Les dones en la història i en les societats actuals.

CCD16. Tractament de la informació.

3.2. Dimensió geogràfica

El conjunt de competències que inclou aquesta dimensió es vinculen, sobretot, amb el

coneixement de la geografia i altres ciències socials, i per desenvolupar-les l'alumnat ha de ser capaç de comprendre i analitzar la relació entre les societats humanes i el medi, i de localitzar i interpretar els fenòmens que es produeixen com a resultat d'aquesta interacció. Entendre les raons que configuren el territori i els paisatges permet considerar alternatives i, per tant, atorga la possibilitat d'actuar per construir espais que afavoreixin la justícia social, l'equilibri mediambiental i la ciutadania global. Això requereix l'aplicació de procediments d'anàlisi geogràfica; establir relacions causals entre diverses variables que expliquen la complexitat dels fenòmens socials en l'espai; proposar hipòtesis explicatives, i comunicar resultats d'una recerca senzilla utilitzant les tècniques de representació de l'espai i el vocabulari geogràfic.

La universalització de fonts que aporten informació geogràfica, i de manera destacada cartogràfica, en un context de desplegament de les tecnologies d'informació geogràfica ha de permetre l'assoliment d'aquesta dimensió.

Algunes idees clau que orienten l'aprenentatge dels alumnes són cinc:

- Visió sistèmica
- Multiescalaritat
- Interculturalitat
- Sostenibilitat
- Justícia social

Les competències de la dimensió geogràfica han de fer possible que la ciutadania s'apropriï dels espais on es desenvolupa la seva vida quotidiana, i que apreciï els paisatges i les cultures diferents dels seus. Una apropiació desitjable de l'espai comporta fer-ne un ús racional, habitar-lo amb els altres, organitzar-lo i administrar-lo de forma sostenible, per garantir-ne el futur.

Competència 5. Explicar les interrelacions entre els elements de l'espai geogràfic, per gestionar les activitats humanes en el territori amb criteris de sostenibilitat

Per desenvolupar aquesta competència els alumnes han de saber descriure i explicar que els elements de l'espai geogràfic, naturals o humans, estan interrelacionats, de forma que qualsevol modificació incideix en el conjunt i pot tenir un abast alhora local i global. La diversitat de paisatges del món és l'expressió visible d'aquests elements i les seves interrelacions, i evidencien les diverses formes de vida i la manera en què cada societat s'ha

relacionat al llarg de la història amb el medi.

També han de poder explicar que les activitats humanes es reflecteixen en una determinada configuració espacial i que en major o menor grau comporten algun tipus d'impacte en el medi, positiu o negatiu. D'aquesta manera podran comprendre que alguns problemes mediambientals han assolit un caràcter global que pot afectar l'equilibri planetari. Per tant, la necessitat d'adoptar estratègies de desenvolupament sostenible ha esdevingut una necessitat urgent de la nostra societat.

Per abordar la complexitat de la major part de problemes territorials i ambientals hauran d'analitzar les diverses variables. Això comporta un abordatge dels problemes a partir del coneixement científic i amb uns mètodes rigorosos per poder elaborar propostes raonades i viables.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell 1

5.1. Explicar les relacions entre els diversos elements de l'espai geogràfic i identificar l'impacte de les activitats humanes sobre el territori, per discriminar entre les que són sostenibles i les que no.

Nivell 2

5.2. Explicar les activitats humanes que configuren l'espai geogràfic i els impactes que hi provoquen, per plantejar alternatives sostenibles.

Nivell 3

5.3. Analitzar situacions i problemes territorials i mediambientals en què intervenen diverses variables i fer propostes amb criteris de sostenibilitat.

Continguts clau

CC17. Fonts per al coneixement del medi físic i les societats que l'habiten. Cerca, anàlisi i contrast d'informacions estadístiques, gràfics i mapes, amb suport digital i analògic.

CC19. Interacció entre els grups humans i el medi. Activitats econòmiques i el seu impacte mediambiental. Matèries primeres i fonts d'energia.

CC20. Localització i caracterització de diferents paisatges. Principals zones bioclimàtiques de Catalunya, Espanya, Europa i el món. Defensa i preservació del patrimoni paisatgístic.

CC21. Trets demogràfics, econòmics, socials, polítics i culturals de la societat catalana, espanyola, europea i del món. Població i poblament. Migracions.

CC24. Globalització i intercanvi desigual. Mecanismes de cooperació internacional.

CC25. Desenvolupament humà sostenible. Ús responsable, racional, solidari i democràtic dels recursos. Consum responsable.

CCD8. Sistemes de projecció.

Competència 6. Aplicar els procediments de l'anàlisi geogràfica a partir de la cerca i l'anàlisi de diverses fonts, per interpretar l'espai i prendre decisions

Aquesta competència pretén que els alumnes siguin capaços de reconèixer, seleccionar i utilitzar eficientment les principals fonts d'informació geogràfica i d'aplicar els procediments geogràfics idonis, seleccionant els més apropiats segons l'escala i tipus del fet, fenomen, procés o problema a resoldre.

Entre les diverses fonts d'informació geogràfica, la cartografia ocupa un lloc molt destacat com a principal sistema de representació simbòlica de l'espai, però la utilització de fotografies aèries, d'imatges satèl·lit o de sistemes d'informació geogràfica (SIG), basats en la integració i referenciació geogràfica de dades de naturalesa molt diversa, han significat un salt important en el volum d'informació disponible sobre el territori i els processos territorials. Alhora, els SIG han facilitat l'accés de la societat a la informació geogràfica i han multiplicat les oportunitats d'apropar la cartografia a l'escola.

D'altra banda, els SIG ha coincidit amb la penetració de la informàtica a la societat, la generalització dels dispositius mòbils i la proliferació de programes i aplicacions de lliure accés, amb els quals els nois i noies estan cada cop més familiaritzats. Cal, però, que els alumnes adquireixin un mètode rigorós i crític d'utilització de la informació, perquè aquesta informació esdevingui autèntic coneixement geogràfic i social.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell 1

6.1. Utilitzar fonts estadístiques, gràfiques i cartogràfiques de diferents escales i suports, digitals i analògiques, per obtenir informació rellevant sobre l'espai i fer alguna proposta de resolució de problemes geogràfics simples.

Nivell 2

6.2. Contrastar diferents fonts i aplicar els procediments d'anàlisi geogràfica més adequades als problemes plantejats i fer propostes de resolució de manera fonamentada.

Nivell 3

6.3. Aplicar diferents fonts i sistemes d'informació geogràfica en l'anàlisi de problemes territorials, per plantejar diverses alternatives.

Continguts clau

CC1. Textos de les ciències socials: descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació, i vocabulari propi.

CC17. Fonts per al coneixement del medi físic i les societats que l'habiten. Cerca, anàlisi i contrast d'informacions estadístiques, gràfics i mapes, amb suport digital i analògic.

CC18. Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports. Eines d'orientació espacial.

CC20. Localització i caracterització de diferents paisatges. Principals zones bioclimàtiques de Catalunya, Espanya, Europa i el món. Defensa i preservació del patrimoni paisatgístic.

CC25. Desenvolupament humà sostenible. Ús responsable, racional, solidari i democràtic dels recursos. Consum responsable.

CCD16. Tractament de la informació.

CCD17. Construcció de coneixement: tècniques i instruments.

Competència 7. Analitzar diferents models d'organització política, econòmica i territorial, i les desigualtats que generen, per valorar com afecten la vida de les persones i fer propostes d'actuació

Aquesta competència pretén que els alumnes prenguin consciència que són ciutadans d'un món global i que les seves actuacions estan condicionades per les decisions que es prenen a nivell polític i econòmic tant a escala local com global.

Per assolir-la han de disposar de coneixements bàsics i rellevants sobre el model d'organització política i econòmica del nostre país, dels països de la nostra esfera (Unió Europea) i d'altres models de països i organitzacions internacionals. Mitjançant aquest coneixement i els procediments d'anàlisi geogràfica podran descobrir les desigualtats socials i econòmiques existents a diferents escales i explicar les seves causes i conseqüències, i en certa mesura proposar alternatives de solució.

L'organització social es manifesta en diversos nivells de l'organització territorial, que són àmbits d'exercici del govern del territori i d'administració de serveis als ciutadans.

El desenvolupament d'aquesta competència ha de permetre als alumnes desenvolupar un

pensament crític i creatiu que identifiqui a qui beneficia i a qui perjudica una determinada decisió, i que promogui una participació activa en la vida política i una actitud de compromís per pal·liar aquestes desigualtats en les situacions més quotidianes, i així defensar el dret de totes les persones a unes condicions de vida dignes, fent menció a les desigualtats entre dones i homes.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell 1

7.1. Explicar com incideixen les polítiques de les diverses administracions territorials en la vida quotidiana de la ciutadania, per poder exercir els drets, assumir les responsabilitats i fer propostes.

Nivell 2

7.2. Explicar els diferents models d'organització política, econòmica i territorial i les desigualtats socioeconòmiques que es generen, per fer propostes d'actuació local de manera raonada.

Nivell 3

7.3. Analitzar alguns dels principals problemes geoeconòmics i els agents que hi intervenen a escala mundial, i valorar com afecten la nostra vida quotidiana, per plantejar propostes alternatives.

Continguts clau

CC1. Textos de les ciències socials: descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació, i vocabulari propi.

CC10. Models d'interpretació geogràfics i de fets històrics, i les problemàtiques i fenòmens socials.

CC17. Fonts per al coneixement del medi físic i les societats que l'habiten. Cerca, anàlisi i contrast d'informacions estadístiques, gràfics i mapes, amb suport digital i analògic.

CC18. Lectura i interpretació de mapes, plànols i imatges de diferents característiques i suports. Eines d'orientació espacial.

CC19. Interacció entre els grups humans i el medi. Activitats econòmiques i el seu impacte mediambiental. Matèries primeres i fonts d'energia.

CC21. Trets demogràfics, econòmics, socials, polítics i culturals de la societat catalana, espanyola, europea i del món. Població i poblament. Migracions.

CC22. Caracterització dels grans àmbits geopolítics i econòmics. Models econòmics.

CC23. Organització política i territorial: àmbits local, nacional i internacional.

CC24. Globalització i intercanvi desigual. Mecanismes de cooperació internacional.

CC25. Desenvolupament humà sostenible. Ús responsable, racional, solidari i democràtic dels recursos. Consum responsable.

CCD14. Selecció, catalogació, emmagatzematge i compartició de la informació.

3.3. Dimensió cultural i artística

Els aprenentatges vinculats a la dimensió cultural tenen per objectiu conèixer, comprendre, interpretar i valorar críticament diferents manifestacions culturals i artístiques, utilitzar-les com a font d'enriquiment i gaudi, i considerar-les com a part del patrimoni cultural dels pobles.

Aquesta dimensió engloba la comprensió i anàlisi del fet cultural del nostre país, les aportacions que s'han fet des d'altres societats i civilitzacions, el valor educatiu del patrimoni cultural, i l'enriquiment que ha comportat l'intercanvi amb diferents realitats i cosmovisions del món.

L'aproximació a les diferents manifestacions i llenguatges culturals ajuda a entendre com les diferents societats han interpretat i han expressat la seva concepció i cosmovisió del món, els seus sentiments i creences davant la vida i la mort, les seves relacions socials, i les seves aportacions tècniques per donar resposta a les diferents necessitats. També permet conèixer el paper d'alguns creadors que han estat significatius en el seu temps, i identificar la importància que els factors estètics i tècnics han tingut i tenen en la vida quotidiana de la persona i de les societats.

Implica igualment una actitud d'estima de la creativitat en l'expressió d'idees, d'experiències o de sentiments a través de diferents mitjans artístics, o de crítica vers el poder, així com de reconeixement de les diferents formes que adquireixen les anomenades arts tradicionals populars, que faciliten el millor coneixement de quins han estat els costums, els valors i les creences més generalitzats en una època i han esdevingut mostra d'una identitat col·lectiva. El patrimoni cultural és una herència col·lectiva i un recurs valuós que transcorre del passat al futur, relacionant les diferents generacions i ajudant a configurar identitats. A més, és l'ancoratge de la memòria. Tot element que s'ha convertit en patrimoni cultural ha d'esdevenir un recurs econòmic rendible per tal de garantir la seva conservació, preservació i divulgació, i afavorir el desenvolupament econòmic de la zona.

Competència 8. Analitzar les manifestacions culturals i relacionar-les amb els seus creadors i la seva època, per interpretar les diverses cosmovisions i la seva finalitat

Aquesta competència fa referència al coneixement de les diverses manifestacions culturals i a les habilitats que s'han de desenvolupar per interpretar-les, apreciar-les i gaudir-ne. Tot això, des d'una actitud empàtica i respectuosa que permeti a l'alumnat situar cada manifestació o producció cultural en el context en què ha estat creada, vincular-la als seus creadors, contextualitzar-la en la seva època i poder interpretar les diverses cosmovisions que del món s'extrapolen, i amb quina finalitat es van realitzar aquestes produccions culturals.

Aquesta competència hauria de mobilitzar el coneixement de les principals tècniques, estils, recursos, convencions i finalitats dels llenguatges artístics utilitzats per diferents cultures al llarg del temps. Es proposa destacar aquelles obres, persones i manifestacions més importants de les cultures i del patrimoni cultural, tant material com immaterial, que ens han llegat, fent especial èmfasi en aquelles que tenim presents en la nostra societat.

El diàleg entre passat, present i futur ha de permetre comprendre les finalitats socials i artístiques de les diverses manifestacions culturals que les diferents societats han creat. Aquesta competència comporta identificar la rellevància representativa, expressiva i comunicativa que els factors estètics han tingut i tenen en la vida quotidiana de les persones i de les societats.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell 1

8.1. Explicar algunes característiques de diverses manifestacions culturals i relacionar-les amb la seva època, per comprendre la seva finalitat social i artística.

Nivell 2

8.2. Comparar diverses manifestacions culturals, contextualitzar-les, identificant els criteris formals i explicant els significats explícits i implícits, per interpretar la intencionalitat de l'autoria.

Nivell 3

8.3. Analitzar manifestacions culturals d'arreu del món i comparar-les, per interpretar aportacions tècniques i solucions estètiques que han fet les diverses civilitzacions segons la seva manera d'entendre el món.

Continguts clau

CC3. Cronologia i temps històric. Situació en el temps i en l'espai dels fets històrics rellevants. Periodització convencional. Formes de comptar el temps d'altres cultures.

CC4. Coneixements històrics temporals: canvi, continuïtat, sincronia, diacronia, successió, simultaneïtat, causalitat...

CC5. Fonts primàries i secundàries. Fiabilitat i idoneïtat de les fonts. Interpretació i contrast de les fonts històriques. Els arxius.

CC11. Les dones en la història i en les societats actuals.

CC12. Les manifestacions artístiques en el seu context històric. Valoració estètica. Estils i llenguatges expressius.

CC13. Anàlisi d'imatges com a fonts històriques, referents estètics i interpretacions de la realitat. Ús i descodificació de llenguatges icònics, simbòlics i audiovisuals.

CC14. Defensa, protecció i difusió del patrimoni historicoartístic i cultural. Els museus.

CC15. Canvis, continuïtats i ruptures en el món de la cultura i l'art, i en les mentalitats. La influència dels mitjans de comunicació sobre les col·lectivitats.

CC16. La diversitat cultural i religiosa com a riquesa de les societats. Relativisme cultural.

Competència 9. Valorar el patrimoni cultural com a herència rebuda del passat, per defensar-ne la conservació i afavorir que les generacions futures se l'apropriïn

Aquesta competència fa referència al coneixement i valoració de les obres i manifestacions més destacades del patrimoni cultural per valorar-lo, preservar-lo i seleccionar-lo.

El domini d'aquesta competència implica identificar els principals productes i expressions del patrimoni artístic i cultural proper i, alhora, contribuir a difondre el seu coneixement. La participació en la vida cultural de la pròpia comunitat de manera progressivament autònoma, ha de tenir com a objectiu el foment d'un compromís envers totes les formes culturals i artístiques. Suposa conèixer l'abast cívic del concepte de patrimoni, com a dret de les comunitats i també el deure d'involucrar-se en la seva defensa i preservació per a les generacions futures.

L'ús didàctic del patrimoni pot ajudar a entendre les societats actuals com a resultat d'un procés d'evolució històrica, ja que constitueix una herència que vincula arrels culturals i tradicions, permet valorar els canvis i les continuïtats de maneres de viure, mentalitats, gustos estètics, i organització política, econòmica i social. Pot ajudar a enfortir la cultura i els valors d'una ciutadania democràtica, facilitar la cohesió i el consens en la construcció identitària, i ser instrument per a una renovació cultural.

La gradació per nivells té en compte la complexitat de l'anàlisi dels elements patrimonials i la implicació en les propostes de preservació. Així, en un primer nivell l'alumne cal que contextualitzi i valori la necessitat de conservació. En un segon, cal que analitzi i faci propostes de conservació. I en el tercer, s'exigeix que justifiqui el patrimoni que existeix i es plantegi quin podria ser llegat futur.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell 1

9.1. Contextualitzar i difondre elements del patrimoni cultural passat i present i de l'entorn proper, per afavorir-ne la conservació i salvaguarda.

Nivell 2

9.2. Analitzar diversos elements del patrimoni cultural, per valorar l'herència rebuda del passat i fomentarnen la conservació.

Nivell 3

9.3. Justificar quins elements del patrimoni cultural han arribat als nostres dies, argumentar-ne la conservació i valorar quin patrimoni cultural present deixem com a llegat a les generacions futures.

Continguts clau

CC12. Les manifestacions artístiques en el seu context històric. Valoració estètica. Estils i llenguatges expressius.

CC13. Anàlisi d'imatges com a fonts històriques, referents estètics i interpretacions de la realitat. Ús i descodificació de llenguatges icònics, simbòlics i audiovisuals.

CC14. Defensa, protecció i difusió del patrimoni historicoartístic i cultural. Els museus.

CC15. Canvis, continuïtats i ruptures en el món de la cultura i l'art, i en les mentalitats. La influència dels mitjans de comunicació sobre les col·lectivitats.

CC16. La diversitat cultural i religiosa com a riquesa de les societats. Relativisme cultural.

Competència 10. Valorar les expressions culturals pròpies, per afavorir la construcció de la identitat personal dins d'un món global i divers

Aquesta competència es proposa fomentar una actitud d'estima de la creativitat implícita en l'expressió d'idees, experiències o sentiments a través de diferents mitjans, llenguatges i recursos, com la música, la literatura, el cinema, les arts plàstiques i escèniques, o de les diferents formes que adquireix la cultura popular. També significa valorar les manifestacions

culturals de la identitat catalana en el marc d'un món global i interrelacionat.

Demana també valorar i afavorir el diàleg intercultural entre les comunitats i la defensa de la llibertat d'expressió en un marc de respecte i empatia per les persones i les seves identitats. Suposa tenir una actitud oberta, respectuosa i crítica envers la diversitat d'expressions culturals i artístiques, tant de l'entorn més proper com del més llunyà, tant espacialment com temporalment, tant en el terreny personal com col·lectiu.

L'anàlisi de les expressions culturals permet reconèixer els elements que configuren les identitats individuals i col·lectives, com han canviat i evolucionat al llarg del temps, quines aportacions s'han fet, i quines influències i intercanvis s'han produït. La seva valoració crítica pot afavorir la convivència i la cohesió social entre les comunitats, ja que la globalització i l'intens intercanvi d'informació i de persones permet apropar i vincular els processos de construcció identitària.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell 1

10.1. Comparar algunes expressions culturals pròpies amb les d'altres cultures, per fomentar el respecte a la diversitat i construir una identitat personal i col·lectiva.

Nivell 2

10.2. Contextualitzar expressions culturals d'aquí i d'arreu del món i identificar-ne els valors inherents, per compartir aquells que afavoreixen la diversitat i la construcció de la identitat pròpia en un món global.

Nivell 3

10.3. Valorar expressions culturals d'aquí i d'arreu del món i analitzar críticament la seva influència en un món global, per decidir amb criteri quines volem adoptar i conservar.

Continguts clau

CC14. Defensa, protecció i difusió del patrimoni historicoartístic i cultural. Els museus.

CC15. Canvis, continuïtats i ruptures en el món de la cultura i l'art, i en les mentalitats. La influència dels mitjans de comunicació sobre les col·lectivitats.

CC16. La diversitat cultural i religiosa com a riquesa de les societats. Relativisme cultural.

CC21. Trets demogràfics, econòmics, socials, polítics i culturals de la societat catalana, espanyola, europea i del món. Població i poblament. Migracions.

CC30. Identitats personals i col·lectives. Pertinença i cohesió social.

3.4. Dimensió ciutadana

Les competències d'aquesta dimensió contribueixen a la formació d'una ciutadania democràtica, crítica i compromesa amb la millora de la societat i el medi ambient en la mesura que afavoreix l'exercici dels drets, dels deures i de les responsabilitats que es desprenen dels drets humans. La consciència democràtica s'afavoreix amb el desenvolupament del pensament crític, creatiu i alternatiu en l'acció i el compromís social; també amb la identitat personal i el sentiment de pertinença.

L'assoliment d'aquesta dimensió ha de tenir present l'ús i la utilització de xarxes i recursos propis de la societat actual i saber com s'ha d'actuar en entorns digitals.

Per viure i conviure en un món complex i plural és necessari crear comunitats cohesionades en les quals sigui possible respectar la identitat pròpia i valorar la diversitat com a riquesa de tots. Aquest objectiu només és possible si es capacita l'alumnat per identificar i rebutjar els comportaments i actituds irracionals i discriminatòries envers persones i col·lectius, si se superen els estereotips i els prejudicis, i si s'adopten actituds cíviques en la vida social. En aquest marc es desenvolupen valors, habilitats i actituds fonamentals de la convivència, la responsabilitat cívica, la justícia, l'equitat i la sostenibilitat, amb una atenció especial a la discriminació de gènere i de les minories culturals, religioses i socials.

Tot i que les competències de la dimensió ciutadana es troben a totes les matèries del currículum, la contribució de les ciències socials és fonamental per al seu desenvolupament perquè aporta el coneixement que facilita la comprensió de l'evolució i la configuració de les societats humanes i dels seus models d'organització política, social i econòmica.

L'alumnat ha d'aprendre a justificar amb raons els seus judicis i interpretacions sobre situacions de l'actualitat, i a participar en la recerca d'alternatives als problemes socials rellevants i quotidians a través del treball cooperatiu, d'una actitud dialogant i oberta, del respecte i l'escolta vers els altres, de l'empatia i l'assertivitat.

La consecució de les competències que inclou aquesta dimensió demanarà unes estratègies de tipus actiu i participatiu en el mateix centre escolar, i també la possibilitat de participar en la vida comunitària de l'entorn, mitjançant la realització de serveis comunitaris o de projectes d'aprenentatge i servei, en què l'alumnat tindrà ocasió de participar positivament en projectes socials i interactuar amb altres agents socials.

Competència 11. Formar-se un criteri propi sobre problemes socials rellevants per desenvolupar un pensament crític

Els ciutadans i les ciutadanes del segle XXI han de ser capaços de donar resposta als problemes d'una societat complexa, i per això, en la seva formació, és imprescindible contribuir a la construcció d'un pensament crític que permeti, a partir dels coneixements adquirits i de la informació procedent de diferents fonts, analitzar de manera sistemàtica, crítica i reflexiva els fets i fenòmens socials i formar-se, així, opinions pròpies i fonamentades i esdevenir ciutadans responsables i compromesos, tant a nivell individual com col·lectiu.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell 1 Nivell 2 Nivell 3

11.1. Identificar les característiques de les principals formes d'organització social i econòmica per formar-se una opinió i construir un pensament crític.

11.2. Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses tenint en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans, i formar-se una opinió pròpia.

11.3. Contrastar i valorar informacions diferents analitzant causes i conseqüències de fets i fenòmens socials i proposar solucions alternatives a problemes concrets.

Continguts clau

CC1. Textos de les ciències socials: descripció, explicació, justificació, interpretació i argumentació, i vocabulari propi.

CC2. Estratègies comunicatives en situacions d'interacció oral, exposició, comunicació de resultats i debats.

CC26. Funcionament del sistema democràtic. Canals de participació ciutadana.

Responsabilitat i compromís cívics. Els reptes de la democràcia actual.

CC27. Drets humans. Deures de la ciutadania democràtica.

CC28. Situacions de desigualtat, injustícia i discriminació. Justícia social, solidaritat i equitat.

Estereotips i prejudicis.

CC29. Focus de conflicte en el món actual. Formes pacífiques i alternatives de resolució dels conflictes. Cultura de la pau.

CC30. Identitats personals i col·lectives. Pertinença i cohesió social.

CCD15. Ètica i legalitat en l'ús i instal·lació de programes, comunicacions i publicacions, i en la utilització de la informació.

Competència 12. Participar activament i de manera compromesa en projectes per exercir drets, deures i responsabilitats propis d'una societat democràtica

L'exercici de la ciutadania implica disposar d'habilitats per viure i convida en societat exercint de manera autònoma els drets i deures propis d'una societat democràtica i la seva defensa per ajudar a generar valors com la cooperació, la solidaritat, el compromís i la participació. Així, s'afavoreixen les iniciatives de planificació, presa de decisions, organització i assumpció de responsabilitats, assumint de manera progressiva i reflexiva l'exercici de la llibertat, dels seus drets i els seus deures individuals i col·lectius en un clima de respecte cap a les altres persones.

L'impuls de la participació i la implicació dels joves en allò col·lectiu i/o comunitari, i la generació i el desenvolupament de propostes i dinàmiques adreçades al progrés de la societat contribuiran al foment d'una ciutadania activa i compromesa.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell 1

12.1. Participar activament en activitats col·lectives de l'àmbit escolar i de l'entorn proper mitjançant projectes de servei comunitari, tot exercint els drets i deures propis de les normes bàsiques de la convivència democràtica.

Nivell 2

12.2. Participar activament en l'organització d'activitats col·lectives de l'àmbit escolar i de l'entorn proper tot exercint els drets i deures propis de les normes bàsiques de la convivència democràtica.

Nivell 3

12.3. Participar activament i de forma cooperativa en l'elaboració de projectes per donar resposta a situacions i necessitats de l'àmbit comunitari, tot exercint els drets i els deures que regeixen una societat democràtica.

Continguts clau

CC26. Funcionament del sistema democràtic. Canals de participació ciutadana.

Responsabilitat i compromís cívics. Els reptes de la democràcia actual.

CC27. Drets humans. Deures de la ciutadania democràtica.

CC28. Situacions de desigualtat, injustícia i discriminació. Justícia social, solidaritat i equitat. Estereotips i prejudicis.

CC29. Focus de conflicte en el món actual. Formes pacífiques i alternatives de resolució dels conflictes. Cultura de la pau.

CCD15. Ètica i legalitat en l'ús i instal·lació de programes, comunicacions i publicacions, i en la utilització de la informació.

Competència 13. Pronunciar-se i comprometre's en la defensa de la justícia, la llibertat i la igualtat entre homes i dones

L'adquisició de la consciència ciutadana valora la conquesta dels Drets Humans i rebutja les situacions d'injustícia. Per això cal promoure l'adquisició del compromís de construir una societat més justa basada en el respecte als drets humans de totes les persones, i que han de ser garantits per tots els governs atesa la seva universalitat, i en la igualtat d'oportunitats, especialment entre homes i dones, distingint entre actituds democràtiques i no democràtiques. Per a l'exercici actiu de la ciutadania és fonamental promoure el desenvolupament d'aquelles habilitats socials que permetran reconèixer els valors comuns i expressar les necessitats, individuals i col·lectives, per gestionar els conflictes amb actitud constructiva i prendre decisions a partir de la reflexió crítica i el diàleg en el marc dels valors de la cultura de la pau.

Gradació del nivell d'assoliment de la competència

Nivell 1

13.1. Denunciar situacions de discriminació i agressió per ajudar a identificar-ne les causes i les conseqüències i iniciar processos de solució.

Nivell 2

13.2. Proposar mesures de resolució de conflictes per garantir un clima de llibertat, igualtat i respecte a les persones.

Nivell 3

13.3. Participar en la prevenció i mediació de conflictes per trobar solucions o alternatives que garanteixin la llibertat, la igualtat i el respecte de totes les persones.

Continguts clau

CC11. Les dones en la història i en les societats actuals.

CC17. Fonts per al coneixement del medi físic i les societats que l'habiten. Cerca, anàlisi i contrast d'informacions estadístiques, gràfics i mapes, amb suport digital i analògic.

CC26. Funcionament del sistema democràtic. Canals de participació ciutadana.

Responsabilitat i compromís cívics. Els reptes de la democràcia actual.

CC27. Drets humans. Deures de la ciutadania democràtica.

CC28. Situacions de desigualtat, injustícia i discriminació. Justícia social, solidaritat i equitat.

Estereotips i prejudicis.

CC29. Focus de conflicte en el món actual. Formes pacífiques i alternatives de resolució dels conflictes. Cultura de la pau.

CC30. Identitats personals i col·lectives. Pertinença i cohesió social.

CCD15. Ètica i legalitat en l'ús i instal·lació de programes, comunicacions i publicacions, i en la utilització de la informació.

CCD28. Identitat digital: visibilitat, reputació, gestió de la privacitat pública i aliena.

4. Continguts (ANNEX 3 DECRET 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria)

L'edat moderna (CC1, CC3, CC4, CC5, CC6, CC9, CC14, CC16)

- L'ampliació del món conegut. Conquesta i colonització d'Amèrica. Les civilitzacions precolombines.
- Trets principals de la formació i evolució de l'estat modern.
- La cultura i l'art als segles XVI i XVII. Humanisme, Renaixement i Barroc.
- Evolució social, política i econòmica d'Europa a l'edat moderna. Diferents tipus de monarquies. La Reforma protestant i la contrareforma. Els conflictes religiosos.
- Formació i evolució de la monarquia hispànica. Catalunya dins la monarquia dels Àustria: permanència de les institucions i conflicte polític.

Activitat econòmica i organització política (CC22, CC23, CC24, CC25, CC26, CC27, CC28)

- Els territoris, els recursos naturals i la seva distribució al món. Les activitats humanes

i les grans àrees productives mundials. La distribució dels recursos en el món. El desenvolupament sostenible.

- Els sectors econòmics de producció i els paisatges que originen. Localització i deslocalització industrial. Problemes mediambientals i reptes que generen.
- Desenvolupament i subdesenvolupament. La globalització econòmica.
- L'organització política i la divisió del territori.

5. Avaluació

5.1 Criteris d'avaluació

1. Analitzar, per mitjà d'indicadors socioeconòmics, els desequilibris en la distribució dels recursos, explicant-ne possibles causes i conseqüències, i identificar les mesures de suport al desenvolupament sostenible.

2. Analitzar aspectes del funcionament de l'economia en el món i a Europa en particular, destacant la interdependència entre països i algunes de les diferents polítiques econòmiques.

3. Caracteritzar i analitzar els espais agraris i distingir els principals tipus de paisatges agraris del món, Europa, Espanya i Catalunya. Grans espais agrícoles, tot comentant ordenament i d'acord amb pautes clares algunes de les seves característiques principals. Paisatges agraris del món, Europa, Espanya i Catalunya.

4. Descriure i analitzar els espais industrials i distingir alguns tipus de paisatges industrials. Localitzar les principals àrees de producció industrial, centres de producció del món, i identificar els factors actuals de localització i de deslocalització dins de la globalització econòmica.

5. Identificar la diversitat de serveis del sector terciari valorant la importància de les xarxes de comunicacions i de transport en el desenvolupament econòmic i analitzant el pes del sector juntament amb els sectors primaris i secundaris per concloure'n l'índex de desenvolupament.

6. Analitzar fonts textuais, gràfiques i cartogràfiques que reflecteixin nivells de consum contrastats entre països, així com els problemes derivats del comerç desigual i el deute extern entre països desenvolupats i en vies de desenvolupament.

7. Identificar els principals paisatges naturals protegits de Catalunya i d'Espanya, així com els principals paisatges humanitzats reconeixent-los en les seves respectives comunitats

autònomes.

8. Analitzar l'organització político-administrativa de les diverses escales de l'organització territorial dels estats analitzant les formes adoptades a Espanya i a la divisió comarcal de Catalunya.

9. Descriure i analitzar les característiques de la monarquia hispànica i les relacions amb Catalunya.

10. Sintetitzar les causes que van dur als grans descobriments geogràfics dels segles XV i XVI.

11. Distingir i analitzar les característiques dels règims monàrquics autoritaris, absoluts i parlamentaris.

12. Contrastar interpretacions diverses sobre la conquesta i colonització d'Amèrica.

13. Descriure les característiques del Renaixement i del Barroc, i identificar-ne algunes obres rellevants.

14. Analitzar les causes de la Reforma protestant i la seva difusió, així com de la Contrareforma

6. Metodologia

En línies generals la metodologia que s'ha de seguir en el desenvolupament de la programació es caracteritza per una visió constructivista de l'aprenentatge.

Des d'aquesta perspectiva la metodologia s'ha d'entendre com allò que ajusta o adequa el procés mental de l'alumne i la intervenció del docent per tal de conduir o estimular el procés d'aprenentatge.

Cal entendre doncs que cada alumne parteix d'un bagatge personal previ, la qual cosa obliga a considerar la diversitat a l'aula no com una excepció sinó com la realitat a partir de la qual treballar.

En conseqüència, l'aprenentatge s'articula través del procés de construcció del coneixement, i que parteix dels coneixements previs de l'alumne que són reconstruïts.

És important la interacció entre el professor i l'alumnat i entre alumnat i alumnat. Cal descartar l'aprenentatge memorístic per l'aprenentatge significatiu. Amb aquest l'alumne relaciona els nous coneixements amb concepte i idees que ja té i així li dóna significat propi a allò que aprèn.

Perquè els continguts siguin significatius han de tenir coherència interna i deuen ser presentats amb coherència lògica.

Cal afavorir la memorització comprensiva a l'aula, tot descartant l'aprenentatge memorístic. S'han promoure els aprenentatges funcionals, que vinculen per la vida.

S'aplicaran les metodologies pròpies del àrea de les Ciències Socials, i en concret de la geografia i la història. Tal com recull el Departament d'Ensenyament, l'ensenyament de les ciències socials, la geografia i la història s'ha de basar en l'ús de fonts i recursos diversos per obtenir informació, per interpretar-la i comunicar-la de manera eficaç i comprensible.

Cal potenciar l'observació directa i indirecta, la lectura de diferents documents i fonts orals i, especialment, cal ensenyar-los a treballar amb les TIC i els mitjans de comunicació que estan a l'abast de qualsevol ciutadà.

A Internet s'hi troben recursos d'informació, mapes virtuals, bases de dades i aplicacions per als projectes a realitzar amb l'alumnat. Es treballaran estratègies per a la localització de la informació, l'obtenció i tractament de les dades i les habilitats d'anàlisi i de comunicació (col·laborativa, de presentació i publicació dels resultats).

S'han de crear situacions educatives que permetin a l'alumnat expressar les seves representacions socials, geogràfiques i històriques amb l'objectiu d'analitzar i valorar els seus orígens i la seva racionalitat.

Cal tenir present que bona part de les representacions socials de l'alumnat, en part provinents dels mitjans de comunicació, s'han construït fora de l'escola i sovint es basen en estereotips, informacions parcials i subjectivismes. Per aquesta raó convé presentar situacions que ajudin a qüestionar-se i a replantejar-se les representacions pròpies i, si escau, a canviar-les.

Per a què l'alumnat pugui desenvolupar tots i cadascun d'aquests aspectes l'ensenyament ha de fomentar:

- L'aprenentatge d'aquelles destreses que permetin a l'alumnat buscar de forma autònoma informació, classificar-la segons la seva procedència, sistematitzar-la, organitzar-la, i analitzar, comparar, criticar i avaluar les fonts i les evidències utilitzades.
- El lligam entre el passat, el present i el futur.- La comparació de diferents situacions, problemes o fets, prèviament contextualitzats en la societat que els ha generat, i entre civilitzacions, cultures o societats properes o allunyades en l'espai i en el temps.
- La construcció de models d'explicació i interpretació dels fets, problemes o situacions.
- L'aprenentatge de coneixements geogràfics espacials (representació espacial, escales, interdependència, complexitat, etc.) aplicables a diferents territoris.
- El protagonisme d'homes, dones, nois i noies en els esdeveniments del passat i del present, buscant un equilibri entre els grups i els col·lectius socials d'un mateix país i apreciament l'intercanvi intergeneracional.

- La interrelació entre països, territoris, cultures i civilitzacions incorporant com a objecte d'estudi tot allò que caracteritza a l'ésser humà: les necessitats i les maneres de satisfer-les, les activitats econòmiques, l'organització social i política, les cosmovisions, les manifestacions artístiques, etc.
- La comprensió empàtica dels altres i la relativització de les valoracions sobre el que és propi i el que és aliè.
- Els mètodes de treball orientats a formular hipòtesis i explicacions precises, exposar maneres de fer diferents, resoldre problemes, buscar possibles solucions i alternatives, argumentar opinions sobre fets i idees, etc.

L'ensenyament de les ciències socials, la geografia i la història ha d'apostar, finalment, per un enfocament interdisciplinari que integri manifestacions diverses de les societats humanes, ubicades en l'espai i en el temps, com ara la música, la literatura, la ciència, la tècnica o el pensament, possibilitant que l'alumnat transvasi continguts entre les diverses disciplines que cursa.

Tot això permet l'explicació multicausal i la síntesi d'informacions referides a l'estructura i l'evolució de les societats del passat, alhora que té un paper important en el procés de comprensió de la realitat social present, de la formació de ciutadans i de l'arrelament social de les persones.

Tenint en compte tots aquests previs, alguns aspectes de la metodologia aplicada per aconseguir els objectius d'aquesta programació són:

- **L'organització de les sessions** de manera que incloguin activitats diverses i en les que l'exposició magistral no sigui l'única ni la principal. No totes les sessions tindrien la mateixa estructura ni la mateixa distribució temporal per tal de mantenir l'interès de l'alumnat.
- **El treball de temes d'actualitat** relacionats amb els continguts de la programació a partir dels mitjans de comunicació orals i escrits. L'objectiu és, d'una banda, apropar els continguts de l'àrea a l'actualitat i, per tant, aproximar-los a l'alumnat, cosa que facilita que l'aprenentatge sigui significatiu. De l'altra, permet de desenvolupar l'esperit crític a partir de l'anàlisi de fonts diverses i ajuda a formar ciutadans en la mesura que se centra l'interès en el món que ens envolta, un dels aspectes fonamentals de les competències bàsiques establertes pel Departament d'Ensenyament per a l'àmbit social. És evident que aquest mètode de treball és més factible en les unitats didàctiques de geografia.

- **L'aplicació de les TIC (Tecnologies de la Informació i la Comunicació)** a l'estudi dels continguts de l'àrea amb l'aplicació de diverses propostes a l'abast a Internet, com les que es citaran més endavant, al parlar d'activitats concretes. Aquest mètode permet l'alumnat familiaritzar-se amb l'ús de les noves tecnologies i els ofereix elements per a l'ús crític de la informació de la xarxa. També aprofitaria les propostes ofertes pel Departament d'Ensenyament (edu 365) i d'altres webs educatives.
- **L'ús de simulacions didàctiques** per permetre als alumnes recrear de manera interactiva diversos aspectes dels períodes històrics que treballem. Així es facilitarà el procés de construcció del nou coneixement, ja que l'alumnat participarà activament en la reconstrucció virtual del període.
- **L'aprofitament de la diversitat cultural de l'aula** per enriquir l'aprenentatge i per facilitar la integració dels alumnes immigrants. Això suposaria treballar alguns aspectes relacionats amb els continguts que fessin referència específica a la realitat geogràfica i històrica dels alumnes procedents d'altres països i que en aquest treball aquests alumnes tinguessin un protagonisme.
- **El tractament dels continguts** tenint en compte en la mesura del possible els continguts referits a les competències transversals. Aquestes competències tenen l'objectiu de facilitar i garantir l'aproximació entre els continguts científics i la vida quotidiana dels alumnes, entre la institució acadèmica i la realitat. Aquest continguts fan referència bàsicament a valors i actituds i poden concretar-se àmpliament dins l'àmbit de les ciències socials. A més permeten treballar per assegurar l'assoliment de la resta de les competències bàsiques.

7. Activitats d'ensenyament-aprenentatge

A partir de tots els elements exposats, es poden plantejar diversos tipus d'activitats encaminades a facilitar l'aprenentatge.

Tot seguit exposarem alguns tipus d'activitats, com:

1. **Activitats de presentació motivació:** introdueixen als alumnes en el tema que s'aborda per tal de motivar-los. Per exemple:
 - **Preguntes obertes a tot el grup-classe:** A l'inici de cadascuna de les unitats el professor farà al grup-classe un seguit de preguntes obertes que serviran al professor com a avaluació de coneixements previs. És important que els alumnes responguin de manera ordenada i respectant els torns de paraula dels companys.
 - **El plantejament d'enigmes,** especialment per iniciar les seqüències d'aprenentatge, amb l'objectiu de despertar l'interès pels continguts que es treballarien. Resoldre un enigma obliga l'alumnat a aplicar tècniques de recerca d'informació i a més aporta una component lúdica al procés d'aprenentatge que pot resultar engrescadora. Per tal d'atendre la diversitat, en els casos en què ho considerés oportú aportaria pautes per una recerca guiada.

2. **Activitats d'avaluació de coneixements previs:** A l'inici de cada unitat didàctica, per tal de saber quins coneixements té l'alumnat sobre aquella unitat en qüestió. Una mostra poden ser:
 - Formularis d'autoavaluació.
 - Qüestionaris d'opció múltiple.

3. **Activitats de desenvolupament de continguts:** Activitats on es prepara l'adquisició de nous continguts conceptuals, procedimentals i actitudinals. Exemples d'aquest grup d'activitats en poden ser:
 - La presa d'apunts.
 - L'elaboració de frisos cronològics, mapes conceptuals, esquemes...
 - La lectura de textos relacionats amb la unitat.
 - L'observació de les obres d'art.

4. **Activitats de consolidació:** Permeten el contrast de les noves idees amb les prèvies. La seva finalitat és, per tant, aplicar els nous aprenentatges a situacions noves. Alguns exemples són:
- La realització de treballs en petit grup, per exemple en grups de 3-5 alumnes. Aquesta activitat també pot facilitar la relació entre els alumnes i millorar la cohesió del grup. A més aquest mètode de treball permet l'ajuda d'uns alumnes a uns altres (tutoria entre iguals), i també fomenta l'actitud cooperativa, el respecte a opinions alienes, l'introducció de conceptes amb especial dificultat, l'enriquiment amb les aportacions individuals, o el desenvolupament de les responsabilitats dels alumnes. El professor adopta aquí un paper menys directiu i actua com a orientador.
 - La realització de debats i de simulacions o dramatitzacions sobre un contingut treballat prèviament. Aquest mètode permet desenvolupar les habilitats socials: respecte al torn de paraula, exposició oral argumentada d'idees, formació d'opinions, tolerància amb idees diferents, desenvolupament de l'empatia i rebuig d'actituds dogmàtiques, etc.).
5. **Activitats de síntesi-resum:** Serveixen per relacionar tots els nous aprenentatges apresos. Es desenvoluparien en les últimes sessions de cadascuna de les unitats didàctiques. Un exemple pot ser:
- El treball de resum o de síntesi dels continguts clau de cada seqüència d'aprenentatge que es portaria a terme en finalitzar cadascuna de les seqüències. Això permetrà posteriorment d'avaluar l'alumnat atenent la diversitat i facilitant l'assoliment de les competències bàsiques.
6. **Activitats de reforç i ampliació:** Impliquen una ampliació o reforç sobre continguts ja treballats. Per exemple:
- El treball de diverses propostes a l'abast a Internet com les web questions, les recerques del tresor. Aquestes activitats permeten a l'alumnat desenvolupar els continguts procedimentals sobre l'anàlisi de fonts, el treball de recerca i la formulació d'hipòtesi.
 - Els treballs efectuats en el marc del joc de simulació fent recerques de diferents temàtiques relacionades amb els continguts treballats, i que també fomenten

l'interdisciplinarietat, ja que han de trobar dades sobre esdeveniments o personatges no només dels àmbits més habituals de la política, la geografia o l'economia... sinó també dels àmbits de la ciència, la literatura, la música, les arts plàstiques, la religió...

Al llarg de les diferents unitats didàctiques que componen el crèdit, s'aniran desenvolupant les diverses activitats d'ensenyament-aprenentatge seguint en general la seqüència que es presenta a continuació:

- Lectura comprensiva i reflexiva (activitat de grup). **[CB 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8]**
- Explicació del vocabulari específic (activitat individual). **[CB 3, 5, 6, 7]**
- Activitats per aprendre a aprendre (activitats individuals). **[CB 5]**
- Efectuar anotacions marginals.
- Subratllat del text.
- Elaboració de resums.
- Lectura i interpretació de fonts gràfiques: mapes, gràfics, fotografies, dibuixos, esquemes, etc. (activitat de grup). **[CB 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8]**
- Activitats de reforç i/o d'ampliació (activitats individuals). **[Totes les CB]**
- Activitats de síntesi (activitat individual). **[CB 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8]**
- Resolució de les pràctiques de competències bàsiques (act. individual) **[Totes les CB]**
- Activitats d'aprenentatge i avaluació (activitat individual). **[Totes les CB]**

6.1. Activitats d'ensenyament-aprenentatge seqüenciades (individuals i en grup)

Total hores lectives:

3 hores setmanals per grup.

1r. Trimestre

TEMA 1. L'ACTIVITAT ECONÒMICA		Sessions
Tasca 1	Necessitats humanes i béns econòmics	1
Tasca 2	Els factors de producció	1
Tasca 3	Els sectors econòmics	1
Tasca 4	Els agents econòmics	1
Tasca 5	El món laboral	1
Tasca 6	L'economia de mercat: el sistema capitalista	1
Tasca 7	L'economia centralitzada: el model socialista	1
Tasca 8	Indicadors econòmics	1
Tasca 9	Indicadors Socials	1
TOTAL		9

TEMA 2. EL SECTOR PRIMARI: AGRICULTURA, RAMADERIA I PESCA		Sessions
Tasca 1	La població activa.	1
Tasca 2	La localització dels espais agraris i els factors que els expliquen.	1
Tasca 3	Les activitats agropecuàries.	1
Tasca 4	Els paisatges agraris.	1
Tasca 5	L'agricultura als països desenvolupats i als països en vies de desenvolupament.	1
Tasca 6	Els paisatges agraris de la península Ibèrica. Els paisatges agraris de Catalunya.	1
Tasca 7	La pesca i l'aqüicultura.	1
Tasca 8	Avaluació: Comentari d'un paisatge agrari.	1
TOTAL		8

TEMA 3. EL SECTOR SECUNDARI: RECURSOS, ENERGIA i INDÚSTRIA		Sessions
---	--	-----------------

Tasca 1	L'activitat industrial.	1
Tasca 2	La localització industrial.	1
Tasca 3	La deslocalització industrial.	1
Tasca 4	La industrialització al món.	1
Tasca 5	Les multinacionals.	1
Tasca 6	La indústria a Catalunya.	1
Tasca 7	Lectura i comentari d'un mapa temàtic.	1
Tasca 8	Prova d'avaluació del tema 4	1
TOTAL		8

TEMA 4. EL SECTOR TERCIARI: SERVEIS, TRANSPORTS I COMUNICACIONS		Sessions
Tasca 1	La diversitat de serveis.	1
Tasca 2	La societat i els serveis: l'estat del benestar.	1
Tasca 3	Els transports.	1
Tasca 4	La xarxa mundial de transports.	1
Tasca 5	Els transports a Espanya i Catalunya.	1
Tasca 6	Les comunicacions.	1
Tasca 7	Control del tema 5	1
TOTAL		7
2n Trimestre:		Sessions
TEMA 5. LA GLOBALITZACIÓ. UN MÓN GLOBALITZAT I DESIGUAL		
Tasca 1	La globalització de l'economia.	1
Tasca 2	Les causes que han fet possible la globalització.	1
Tasca 3	El centre i la perifèria de l'economia global.	1
Tasca 4	Les conseqüències de la globalització.	1

Tasca 5	El desenvolupament econòmic i social.	1
Tasca 6	Les causes del subdesenvolupament.	1
Tasca 7	La cooperació, l'ajut al subdesenvolupament. Un altre món és possible.	1
Tasca 8	Prova d'avaluació del tema 5	1
TOTAL		8

TEMA 6. L'ORGANITZACIÓ POLÍTICA DE LES SOCIETATS		Sessions
Tasca 1	L'Estat i l'exercici del poder	1
Tasca 2	L'Organització territorial dels estats	1
Tasca 3	La Democràcia	1
Tasca 4	Les Organitzacions internacionals	1
Tasca 5	L'Organització de les Nacions Unides	1
Tasca 6	Els programes i els fons	1
Tasca 7	Control del tema 6	1
TOTAL		7

TEMA 7. CATALUNYA I ESPANYA AVUI		Sessions
Tasca 1	El poder polític i el territori.	1
Tasca 2	La nació i l'estat.	1
Tasca 3	La divisió territorial dels estats.	1
Tasca 4	Les organitzacions interestatals.	1
Tasca 5	l'organització territorial de l'Estat espanyol.	1
Tasca 6	L'organització territorial de Catalunya.	1
Tasca 7	Control del tema 7	1
TOTAL		7

TEMA 8. EUROPA I LA UNIÓ EUROPEA (UE)		Sessions
Tasca 1	Una regió mundial.	1

Tasca 2	La construcció de la Unió Europea.	1
Tasca 3	Les institucions comunitàries.	1
Tasca 4	La població a la Unió Europea.	1
Tasca 5	L'economia de la Unió Europea.	1
Tasca 6	Els desequilibris regionals dins la Unió Europea.	1
Tasca 7	Els grans problemes de la Unió Europea.	1
Tasca 8	La crisi econòmica a Europa.	1
Tasca 9	Avaluació: Elaboració d'un treball monogràfic.	0
TOTAL		8

3r. Trimestre

TEMA 9. L'AMPLIACIÓ DEL MÓN CONEGUT		Sessions
Tasca 1	Canvis i continuïtats en l'edat moderna.	1
Tasca 2	Els descobriments geogràfics.	1
Tasca 3	Causes dels descobriments geogràfics.	1
Tasca 4	La conquesta d'Amèrica.	1
Tasca 5	Visualitzar la pel·lícula: La conquesta del paraíso.	3
Tasca 5	Conseqüències dels descobriments geogràfics.	1
Tasca 6	L'ampliació del coneixement.	1
Tasca 7	La renovació de les idees: l'humanisme.	1
Tasca 8	Control del tema 9	1
TOTAL		11

TEMA 10. L'EUROPA A L'EDAT MODERNA (SEGLES XVI-XVII)		Sessions
Tasca 1	L'Europa moderna.	1
Tasca 2	La Reforma protestant.	1
Tasca 3	La monarquia absoluta.	1
Tasca 4	Els grans conflictes de les monarquies europees.	1
Tasca 5	El flagell de la guerra.	1
Tasca 6	La dona en l'època moderna.	1
Tasca 7	Control del tema 7	1

	TOTAL	7
--	--------------	----------

TEMA 11. LA MONARQUIA HISPÀNICA (1469-1714)		Sessions
Tasca 1	El regnat dels Reis Catòlics.	1
Tasca 2	La monarquia hispànica: expansió i crisi.	1
Tasca 3	Inquisició i caça de bruixes.	1
Tasca 4	Catalunya dins la monarquia hispànica.	1
Tasca 5	L'origen de l'himne i de la Diada Nacional de Catalunya.	1
Tasca 6	Control del tema 11	1
TOTAL		6

TEMA 12. L'ART A L'EDAT MODERNA		Sessions
Tasca 1	L'arquitectura del Renaixement a Itàlia.	1
Tasca 2	L'escultura del Renaixement a Itàlia.	1
Tasca 3	La pintura del Renaixement a Itàlia.	1
Tasca 4	L'arquitectura i l'escultura barroques a Europa.	1
Tasca 5	La pintura barroca a Europa.	1
Tasca 6	La pintura barroca hispànica.	1
Tasca 7	Comentari d'una pintura.	1
Tasca 8	Presentació del comentari a l'aula.	1
TOTAL		8

6.2. Organització de l'espai i el temps

Les sessions es portaran a terme a l'aula ordinària.

Pel que fa a la gestió a l'organització del temps. Es detalla a l'apartat 8, corresponent a la temporització.

6.3 Materials i recursos

Entre els materials i recursos que s'empraran podem destacar: el canó, l'ordinador d'aula, presentacions del professor/a, fotocòpies d'activitats, vídeos i material escolar fungible (cartolines, pintures...).

Recursos didàctics

Es farà ús dels recursos disponibles al centre (llibres, atlas, mapes murals...) així com de recursos de caràcter audiovisual i digital.

Recursos audiovisuals

Es farà un important ús de documentals sobre la temàtica de la matèria, així com de fragments seleccionats d'algunes pel·lícules.

S'utilitzaran documentals, la major part emesos per Televisió de Catalunya (molts d'ells dins els programes 30 minuts i 60 minuts).

Tots ells són programes recents, que ofereixen dades i informació d'actualitat i rellevant pels continguts i els objectius de la matèria.

L'alumnat treballarà a partir d'ells mitjançant la presa d'apunts, l'elaboració de resums del seu contingut, l'emplenament de fitxes amb preguntes concretes sobre la informació aportada pel documental...

7. Atenció a la diversitat

N'hi ha alumnes que tenen un currículum adaptat. Amb aquests alumnes es treballen els continguts que hem exposat fins ara, però amb un nivell més baix i també amb un nivell d'exigència inferior a l'hora d'avaluar els exàmens.

A l'hora d'aplicar la programació també mereixen una atenció diferencial les necessitats educatives especials (NEE) que puguin presentar determinats alumnes amb la finalitat que tots ells assoleixin les competències bàsiques.

Per l'alumnat que presentin dificultats per cursar el currículum ordinari, es faran adaptacions curriculars individualitzades (ACI) que han de preveure el procés d'adquisició de competències bàsiques: comprensió i expressió oral i escrita, i se'ls prepararà un dossier de feina que puguin anar realitzant (sobretot mapes i exercicis proposats per a alumnes nouvinguts).

A aquests alumnes se'ls avaluarà sobretot tenint en compte el treball realitzat a classe i a casa, i es valorarà sobretot l'elaboració del dossier.

8. Temporització

Unitat 1	9 hores
Unitat 2	9 hores
Unitat 3	9 hores
Unitat 4	9 hores
Unitat 5	9 hores
Unitat 6	9 hores
Unitat 7	9 hores
Unitat 8	9 hores
Unitat 9	9 hores
Unitat 10	9 hores

Unitat 11	9 hores
Unitat 12	9 hores

9. Unitats didàctiques

TEMA 1. L'Activitat Econòmica

CONTINGUTS

- . Necessitats humanes i béns econòmics
- . Els factors de producció i els sectors econòmics
- .Els agents econòmics i el Món Laboral
- . Sistemes econòmics
- .Indicadors econòmics i socials

ASPECTES METODOLÒGICS

- Obtenció d'informació mitjançant la lectura de textos.
- Redacció d'afirmacions i explicacions correctes sobre el medi natural i l'activitat humana.
- Identificació i distinció dels diversos recursos.
- Resolució de problemes sobre el medi natural i les activitats humanes.
- Valoració dels problemes mediambientals.
- Redacció de definicions.
- Obtenció d'informació utilitzant Internet i altres recursos.
- Obtenció d'informació a partir d'imatges.
- Deducció d'informació a partir de la interpretació de mapes i gràfics.

- Justificació de la certesa o la falsedat de determinades afirmacions.
- Reescriptura de les afirmacions falses per aconseguir que siguin certes.
- Elaboració de taules, fitxes i esquemes.
- Elaboració d'informes i redaccions.

OBJECTIUS DE L'APRENTATGE

COMPETÈNCIES BÀSIQUES PRÒPIES DE L'ÀMBIT DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Dimensió geogràfica

Competència 1

- Identificar els diversos elements de l'espai geogràfic i les relacions existents entre ells per actuar-hi de manera raonada eficient i sostenible.
- Explicar els impactes que provoquen les activitats humanes en el territori, les seves causes i conseqüències, per tal d'ordenar les activitats humanes amb criteris sostenibles.
- Elaborar propostes de resolució de problemes territorials i mediambientals complexos, per tal de millorar la qualitat de vida de les persones i les societats, raonant els avantatges i inconvenients de cada alternativa i tenint en compte la diversitat de punts de vista.

Competència 6

- Utilitzar fonts estadístiques gràfiques i cartogràfiques de diferents escales per obtenir informació rellevant sobre l'espai geogràfic per situar-se, orientar-se i prendre decisions ben fonamentades.

Dimensió ciutadana

Competència 11

- Contrastar i valorar críticament informacions diferents analitzant causes i conseqüències

fets i fenòmens socials i proposar solucions alternatives a problemes concrets.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES GENERALS

CB1. Competència lingüística

- Adquirir i usar correctament el vocabulari específic adequat.
- Interpretar adequadament les fonts textuais.

CB5. Competència digital

- Fer recerca d'informació eficaç a través d'internet.

CB7. Competència d'aprendre a aprendre

- Saber millorar l'atenció, la concentració i la memòria.
- Obtenir informació i transformar-la en coneixement propi.
- Aplicar coneixements i destreses adquirits amb anterioritat en altres contextos.

CB8. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

- Mostrar iniciativa pròpia.
- Organitzar les tasques i els temps d'una manera adequada.

ASSOLIR ELS CONEIXEMENTS DE LES CIÈNCIES SOCIALS

- Saber distingir els recursos naturals en renovables i no renovables.
- Valorar la intervenció humana en el paisatge.
- Reconèixer els problemes mediambientals.
- Saber trobar mesures per fer front als problemes mediambientals.
- Tenir consciència dels riscos naturals.
- Conèixer el paper de la humanitat davant els riscos naturals.
- Saber prendre apunts a classe

TEMA 2. EL SECTOR PRIMARI: AGRICULTURA, RAMADERIA I PESCA

CONTINGUTS

Dimensió geogràfica

Activitat econòmica i organització política.

Els sectors econòmics de producció i els paisatges que originen.

- La població activa.
- La localització dels espais agraris i els factors que els expliquen.

- Les activitats agropecuàries.
- Els paisatges agraris.
- L'agricultura als països desenvolupats.
- L'agricultura als països en vies de desenvolupament.
- Els paisatges agraris de la península Ibèrica.
- Els paisatges agraris de Catalunya.
- La pesca i l'aqüicultura.
- Comentari d'un paisatge agrari.

ASPECTES METODOLÒGICS

- Obtenció d'informació mitjançant la lectura de textos.
- Identificació de les professions segons el sector al qual pertanyen.
- Redacció d'afirmacions i explicacions correctes sobre el sector primari.
- Deducció d'informació a partir de la interpretació de mapes, taules i gràfics.
- Obtenció d'informació a partir d'imatges.
- Obtenció d'informació utilitzant Internet i altres recursos.
- Justificació de la certesa o la falsedat de determinades afirmacions.
- Reescriptura de les afirmacions falses per aconseguir que siguin certes.
- Redacció de definicions.
- Redacció de comentaris i resums.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Dimensió geogràfica

- Caracteritzar i analitzar els espais agraris i distingir els principals tipus de paisatges agraris del món, Europa, Espanya i Catalunya. Grans espais agrícoles, tot comentant ordenadament i d'acord amb pautes clares algunes de les seves característiques principals. Paisatges agraris del món, Europa, Espanya i Catalunya.
- Distingir les diverses temàtiques i escales i tipus de mapes cartogràfics amb què se solen representar els espais de la superfície de la Terra.
- Identificar i interpretar diverses fonts d'informació analògiques i digitals: textuals, escrites, materials, iconogràfiques, gràfiques i cartogràfiques (mapes, plànols, etc.) i comunicar la informació obtinguda de diverses formes, incloses les TIC-TAC.

- Usar correctament el vocabulari geogràfic específic.

OBJECTIUS DE L'APRENTATGE

COMPETÈNCIES BÀSIQUES PRÒPIES DE L'ÀMBIT DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Dimensió geogràfica

Competència 5

- Identificar els diversos elements de l'espai geogràfic i les relacions existents entre ells per actuar-hi de manera raonada eficient i sostenible.
- Explicar els impactes que provoquen les activitats humanes en el territori, les seves causes i conseqüències, per tal d'ordenar les activitats humanes amb criteris sostenibles.

Competència 6

- Utilitzar fonts estadístiques gràfiques i cartogràfiques de diferents escales per obtenir informació rellevant sobre l'espai geogràfic per situar-se, orientar-se i prendre decisions ben fonamentades.

Competència 7

- Relacionar els diversos nivells d'organització territorial amb l'exercici de les competències polítiques i de l'administració de serveis per poder gaudir dels drets i assumir responsabilitats com a ciutadans.
- Aplicar procediments d'anàlisi geogràfica per identificar les desigualtats socioeconòmiques en les diverses escales del territori i poder prendre decisions individuals i col·lectives de manera raonada i solidària.
- Analitzar els diversos elements que intervenen en els conflictes territorials i els processos geoeconòmics que els generen per formar ciutadans informats capaços de fer o valorar propostes alternatives i estratègies de resolució basades en el consens i la mediació.

Dimensió ciutadana

Competència 11

- Identificar les característiques dels principals sistemes polítics, de les formes d'organització social i econòmica per construir un pensament crític i formar-se una opinió.
- Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses tenint en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans.

Competència 13

- Posicionar-se i comprometre's en la defensa de la justícia, la llibertat i la igualtat entre homes i

dones.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES GENERALS

CB1. Competència lingüística

- Adquirir i usar correctament el vocabulari específic adequat.
- Interpretar adequadament les fonts textuais.

CB5. Competència digital

- Fer recerca d'informació eficaç a través d'internet.

CB7. Competència d'aprendre a aprendre

- Saber millorar l'atenció, la concentració i la memòria.
- Obtenir informació i transformar-la en coneixement propi.
- Aplicar coneixements i destreses adquirits amb anterioritat en altres contextos.

ASSOLIR ELS CONEIXEMENTS DE LES CIÈNCIES SOCIALS

- Saber què és la població activa.
- Localitzar els espais agraris i conèixer els factors que els expliquen.
- Saber què són les activitats agropecuàries.
- Identificar els paisatges agraris.
- Distingir l'agricultura als països desenvolupats de la dels països en vies de desenvolupament.
- Conèixer els paisatges agraris de la península Ibèrica i, en concret, de Catalunya.
- Saber què és la pesca i l'aqüicultura.
- Fer un comentari d'un paisatge agrari.

TEMA 3. EL SECTOR SECUNDARI: RECURSOS; ENERGIA I INDÚSTRIA

CONTINGUTS

Dimensió geogràfica

Activitat econòmica i organització política.

Els sectors econòmics de producció i els paisatges que originen. Localització i deslocalització industrial.

- L'activitat industrial.
- La localització industrial.
- La deslocalització industrial.

- La industrialització al món.
- Les multinacionals.
- La indústria a Catalunya.
- Lectura i comentari d'un mapa temàtic.

ASPECTES METODOLÒGICS

- Obtenció d'informació mitjançant la lectura de textos.
- Redacció d'afirmacions i explicacions correctes sobre el sector secundari.
- Deducció d'informació a partir de la interpretació de mapes i taules.
- Obtenció d'informació utilitzant internet i altres recursos.
- Elaboració de taules.
- Justificació de la certesa o la falsedat de determinades afirmacions.
- Reescriptura de les afirmacions falses per aconseguir que siguin certes.
- Redacció de definicions.
- Redacció d'informes i comentaris.
- Resolució de problemes vinculats amb el sector secundari.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Dimensió geogràfica

- Descriure i analitzar els espais industrials i distingir alguns tipus de paisatges industrials. Localitzar les principals àrees de producció industrial centres de producció del món i identificar els factors de localització i de deslocalització actuals dins de la globalització econòmica.
- Distingir les diverses temàtiques i escales i tipus de mapes cartogràfics amb què se solen representar els espais de la superfície de la Terra.
- Identificar i interpretar diverses fonts d'informació analògiques i digitals: textuals, escrites, materials, iconogràfiques, gràfiques i cartogràfiques (mapes, plànols, etc.) i comunicar la informació obtinguda de diverses formes, incloses les TIC-TAC.
- Usar correctament el vocabulari geogràfic específic.

OBJECTIUS DE L'APRENTATGE

COMPETÈNCIES BÀSIQUES PRÒPIES DE L'ÀMBIT DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Dimensió geogràfica

Competència 5

- Identificar els diversos elements de l'espai geogràfic i les relacions existents entre ells per actuar-hi de manera raonada eficient i sostenible.
- Explicar els impactes que provoquen les activitats humanes en el territori, les seves causes i conseqüències, per tal d'ordenar les activitats humanes amb criteris sostenibles.
- Elaborar propostes de resolució de problemes territorials i mediambientals complexos, per tal de millorar la qualitat de vida de les persones i les societats, raonant els avantatges i inconvenients de cada alternativa i tenint en compte la diversitat de punts de vista.

Competència 6

- Utilitzar fonts estadístiques gràfiques i cartogràfiques de diferents escales per obtenir informació rellevant sobre l'espai geogràfic per situar-se, orientar-se i prendre decisions ben fonamentades.

Competència 7

- Relacionar els diversos nivells d'organització territorial amb l'exercici de les competències polítiques i de l'administració de serveis per poder gaudir dels drets i assumir responsabilitats com a ciutadans.
- Aplicar procediments d'anàlisi geogràfica per identificar les desigualtats socioeconòmiques en les diverses escales del territori i poder prendre decisions individuals i col·lectives de manera raonada i solidària.
- Analitzar els diversos elements que intervenen en els conflictes territorials i els processos geoeconòmics que els generen per formar ciutadans informats capaços de fer o valorar propostes alternatives i estratègies de resolució basades en el consens i la mediació.

Dimensió ciutadana

Competència 11

- Identificar les característiques dels principals sistemes polítics, de les formes d'organització social i econòmica per construir un pensament crític i formar-se una opinió.
- Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses tenint en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans.
- Contrastar i valorar críticament informacions diferents analitzant causes i conseqüències de fets i fenòmens socials i proposar solucions alternatives a problemes concrets.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES GENERALS

CB1. Competència lingüística

- Adquirir i usar correctament el vocabulari específic adequat.
- Interpretar adequadament les fonts textuais.

CB5. Competència digital

- Fer recerca d'informació eficaç a través d'internet.

CB7. Competència d'aprendre a aprendre

- Saber millorar l'atenció, la concentració i la memòria.
- Obtenir informació i transformar-la en coneixement propi.
- Aplicar coneixements i destreses adquirits amb anterioritat en altres contextos.

CB8. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

- Mostrar iniciativa pròpia.
- Organitzar les tasques i els temps d'una manera adequada.

ASSOLIR ELS CONEIXEMENTS DE LES CIÈNCIES SOCIALS

- Saber què és l'activitat industrial.
- Saber què és la localització i deslocalització industrial.
- Identificar les multinacionals.
- Conèixer la indústria a Catalunya.
- Llegir i comentar un mapa temàtic

TEMA 4. EL SECTOR TERCIARI

CONTINGUTS

Dimensió geogràfica

Activitat econòmica i organització política.

Els sectors econòmics de producció i els paisatges que originen.

- La diversitat de serveis.
- La societat i els serveis: l'estat del benestar.

- Els transports.
- La xarxa mundial de transports.
- Els transports a Espanya i Catalunya.
- Les comunicacions.

ASPECTES METODOLÒGICS

- Classificació de les activitats segons pertanyin al sector primari, secundari o terciari.
- Obtenció d'informació mitjançant la lectura de textos.
- Redacció d'afirmacions i explicacions correctes sobre el sector terciari.
- Obtenció d'informació a partir d'imatges.
- Deducció d'informació a partir de la interpretació de mapes i taules.
- Obtenció d'informació utilitzant Internet i altres recursos.
- Elaboració de taules.
- Redacció de definicions.
- Redacció de comentaris i llistes.
- Resolució de problemes vinculats amb el sector terciari.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Dimensió geogràfica

- Identificar la diversitat de serveis del sector terciari valorant la importància de les xarxes de comunicacions i de transport en el desenvolupament econòmic i analitzant el pes del sector juntament amb els sectors primaris i secundaris per concloure'n l'índex de desenvolupament.
- Distingir les diverses temàtiques i escales i tipus de mapes cartogràfics amb què se solen representar els espais de la superfície de la Terra.
- Identificar i interpretar diverses fonts d'informació analògiques i digitals: textuals, escrites, materials, iconogràfiques, gràfiques i cartogràfiques (mapes, plànols, etc.) i comunicar la informació obtinguda de diverses formes, incloses les TIC-TAC.
- Usar correctament el vocabulari geogràfic específic.

OBJECTIUS DE L'APRENTATGE

COMPETÈNCIES BÀSIQUES PRÒPIES DE L'ÀMBIT DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Dimensió geogràfica

Competència 5

- Identificar els diversos elements de l'espai geogràfic i les relacions existents entre ells per actuar-hi de manera raonada eficient i sostenible.
- Explicar els impactes que provoquen les activitats humanes en el territori, les seves causes i conseqüències, per tal d'ordenar les activitats humanes amb criteris sostenibles.
- Elaborar propostes de resolució de problemes territorials i mediambientals complexos, per tal de millorar la qualitat de vida de les persones i les societats, raonant els avantatges i inconvenients de cada alternativa i tenint en compte la diversitat de punts de vista.

Competència 6

- Utilitzar fonts estadístiques gràfiques i cartogràfiques de diferents escales per obtenir informació rellevant sobre l'espai geogràfic per situar-se, orientar-se i prendre decisions ben fonamentades.

Competència 7

- Relacionar els diversos nivells d'organització territorial amb l'exercici de les competències polítiques i de l'administració de serveis per poder gaudir dels drets i assumir responsabilitats com a ciutadans.
- Aplicar procediments d'anàlisi geogràfica per identificar les desigualtats socioeconòmiques en les diverses escales del territori i poder prendre decisions individuals i col·lectives de manera raonada i solidària.
- Analitzar els diversos elements que intervenen en els conflictes territorials i els processos geoeconòmics que els generen per formar ciutadans informats capaços de fer o valorar propostes alternatives i estratègies de resolució basades en el consens i la mediació.

Dimensió ciutadana

Competència 11

- Identificar les característiques dels principals sistemes polítics, de les formes d'organització social i econòmica per construir un pensament crític i formar-se una opinió.
- Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses tenint en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans.
- Contrastar i valorar críticament informacions diferents analitzant causes i conseqüències de fets i fenòmens socials i proposar solucions alternatives a problemes concrets.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES GENERALS

CB1. Competència lingüística

- Adquirir i usar correctament el vocabulari específic adequat.
- Interpretar adequadament les fonts textuais.

CB5. Competència digital

- Fer recerca d'informació eficaç a través d'internet.

CB7. Competència d'aprendre a aprendre

- Saber millorar l'atenció, la concentració i la memòria.
- Obtenir informació i transformar-la en coneixement propi.
- Aplicar coneixements i destreses adquirits amb anterioritat en altres contextos.

CB8. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

- Mostrar iniciativa pròpia.
- Organitzar les tasques i els temps d'una manera adequada.

ASSOLIR ELS CONEIXEMENTS DE LES CIÈNCIES SOCIALS

- Conèixer la diversitat de serveis.
- Saber què és la l'estat del benestar.
- Identificar el transport com una activitat del sector terciari.
- Conèixer la xarxa mundial de transports.
- Conèixer els transports a Espanya i a Catalunya.
- Conèixer els sistemes de comunicacions actual.

TEMA 5. LA GLOBALITZACIÓ

CONTINGUTS

Dimensió geogràfica

Activitat econòmica i organització política.

Desenvolupament i subdesenvolupament. La globalització econòmica.

- La globalització de l'economia.

- Les causes que han fet possible la globalització.
- El centre i la perifèria de l'economia global.
- Les conseqüències de la globalització.
- Les crisis econòmiques.
- El desenvolupament econòmic i social.
- Les causes del subdesenvolupament.
- La cooperació, l'ajut al subdesenvolupament.
- Un altre món és possible.
- Comentari de taules i gràfics.

ASPECTES METODOLÒGICS

- Obtenció d'informació mitjançant la lectura de textos.
- Deducció d'informació a partir de la interpretació de mapes, taules i gràfics.
- Redacció d'afirmacions i explicacions correctes sobre la globalització.
- Redacció de definicions.
Identificació i distinció dels diferents tipus d'economia.
- Obtenció d'informació utilitzant Internet i altres recursos.
- Elaboració de taules.
- Justificació de la certesa o la falsedat de determinades afirmacions.
- Reescriptura de les afirmacions falses per aconseguir que siguin certes.
- Resolució de problemes econòmics.
- Elaboració de cartells, fitxes, informes i comentaris.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Dimensió geogràfica

- Analitzar aspectes del funcionament de l'economia del món i a Europa en particular,

destacant la interdependència dintre països i algunes de les diferents polítiques econòmiques.

- Analitzar fonts textuais, gràfiques i cartogràfiques que reflecteixin nivells de consum contrastats entre països així com els problemes derivats del comerç desigual i el deute extern entre països desenvolupats i en vies de desenvolupament.
- Distingir les diverses temàtiques i escales i tipus de mapes cartogràfics amb què se solen representar els espais de la superfície de la Terra.
- Identificar i interpretar diverses fonts d'informació analògiques i digitals: textuais, escrites, materials, iconogràfiques, gràfiques i cartogràfiques (mapes, plànols, etc.) i comunicar la informació obtinguda de diverses formes, incloses les TIC-TAC.
- Usar correctament el vocabulari geogràfic específic.

OBJECTIUS DE L'APRENTATGE

COMPETÈNCIES BÀSIQUES PRÒPIES DE L'ÀMBIT DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Dimensió geogràfica

Competència 6

- Utilitzar fonts estadístiques gràfiques i cartogràfiques de diferents escales per obtenir informació rellevant sobre l'espai geogràfic per situar-se, orientar-se i prendre decisions ben fonamentades.

Competència 7

- Relacionar els diversos nivells d'organització territorial amb l'exercici de les competències polítiques i de l'administració de serveis per poder gaudir dels drets i assumir responsabilitats com a ciutadans.
- Aplicar procediments d'anàlisi geogràfica per identificar les desigualtats socioeconòmiques en les diverses escales del territori i poder prendre decisions individuals i col·lectives de manera raonada i solidària.
- Analitzar els diversos elements que intervenen en els conflictes territorials i els processos geoeconòmics que els generen per formar ciutadans informats capaços de fer o valorar propostes alternatives i estratègies de resolució basades en el consens i la mediació.

Dimensió ciutadana

Competència 11

- Identificar les característiques dels principals sistemes polítics, de les formes d'organització social i econòmica per construir un pensament crític i formar-se una opinió.

- Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses tenint en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans.
- Contrastar i valorar críticament informacions diferents analitzant causes i conseqüències de fets i fenòmens socials i proposar solucions alternatives a problemes concrets.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES GENERALS

CB1. Competència lingüística

- Adquirir i usar correctament el vocabulari específic adequat.
- Interpretar adequadament les fonts textuais.

CB2. Competència matemàtica

- Aplicar coneixements matemàtiques per a la interpretació de taules i gràfics estadístics.

Competència digital

CB7. Competència d'aprendre a aprendre

- Saber millorar l'atenció, la concentració i la memòria.
- Obtenir informació i transformar-la en coneixement propi.
- Aplicar coneixements i destreses adquirits amb anterioritat en altres contextos.

CB8. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

- Mostrar iniciativa pròpia.
- Organitzar les tasques i els temps d'una manera adequada.

ASSOLIR ELS CONEIXEMENTS DE LES CIÈNCIES SOCIALS

- Saber què és la globalització de l'economia.
- Conèixer les causes i les conseqüències de la globalització de l'economia.
- Reconèixer el centre i la perifèria de l'economia global.
- Saber què és una crisi econòmica i quines en són les causes.
- Conèixer del desenvolupament econòmic i social arreu del món.
- Saber les causes del subdesenvolupament.
- Prendre consciència de l'existència de la cooperació, l'ajut al desenvolupament.
- Prendre consciència que un altre món és possible.
- Saber comentar taules i gràfics.

TEMA 6. L'ORGANITZACIÓ POLÍTICA DEL TERRITORI

CONTINGUTS

Dimensió geogràfica

Activitat econòmica i organització política.

L'organització política i la divisió del territori.

- El poder polític i el territori.
- La nació i l'estat.
- La divisió territorial dels estats.
- Les organitzacions interestatals.
- Espanya: un estat unitari descentralitzat.
- L'organització territorial de Catalunya.

ASPECTES METODOLÒGICS

- Obtenció d'informació mitjançant la lectura de textos.
- Inserció de les paraules correctes en un text amb espais en blanc.
- Redacció d'afirmacions i explicacions correctes sobre l'organització política del territori.
- Obtenció d'informació a partir d'imatges.
- Deducció d'informació a partir de la interpretació de mapes i esquemes.
- Obtenció d'informació utilitzant Internet i altres recursos.
- Relacionar professions amb un funcionari d'estat.
- Classificar estats segons la seva tipologia.
- Treball sobre mapes.
- Justificació de la certesa o la falsedat de determinades afirmacions.
- Reescriptura de les afirmacions falses per aconseguir que siguin certes.
- Elaboració de fitxes i mapes conceptuals.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Dimensió geogràfica

- Descriure l'organització politicoadministrativa de les diverses escales de l'organització territorial dels estats analitzant les formes adoptades a Espanya i la divisió comarcal de Catalunya.

- Distingir les diverses temàtiques i escales i tipus de mapes cartogràfics amb què se solen representar els espais de la superfície de la Terra.
- Identificar i interpretar diverses fonts d'informació analògiques i digitals: textuals, escrites, materials, iconogràfiques, gràfiques i cartogràfiques (mapes, plànols, etc.) i comunicar la informació obtinguda de diverses formes.
- Usar correctament el vocabulari geogràfic específic.

OBJECTIUS DE L'APRENTATGE

COMPETÈNCIES BÀSIQUES PRÒPIES DE L'ÀMBIT DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Dimensió geogràfica

Competència 6

- Utilitzar fonts estadístiques gràfiques i cartogràfiques de diferents escales per obtenir informació rellevant sobre l'espai geogràfic per situar-se, orientar-se i prendre decisions ben fonamentades.

Competència 7

- Relacionar els diversos nivells d'organització territorial amb l'exercici de les competències polítiques i de l'administració de serveis per poder gaudir dels drets i assumir responsabilitats com a ciutadans.

Dimensió ciutadana

Competència 11

- Identificar les característiques dels principals sistemes polítics, de les formes d'organització social i econòmica per construir un pensament crític i formar-se una opinió.
- Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses tenint en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans.
-

COMPETÈNCIES BÀSIQUES GENERALS

CB1. Competència lingüística

- Adquirir i usar correctament el vocabulari específic adequat.
- Interpretar adequadament les fonts textuals.

CB5. Competència digital

- Fer recerca d'informació eficaç a través d'internet.

CB7. Competència d'aprendre a aprendre

- Saber millorar l'atenció, la concentració i la memòria.
- Obtenir informació i transformar-la en coneixement propi.
- Aplicar coneixements i destreses adquirits amb anterioritat en altres contextos.

CB8. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

- Mostrar iniciativa pròpia.
- Organitzar les tasques i els temps d'una manera adequada.

ASSOLIR ELS CONEIXEMENTS DE LES CIÈNCIES SOCIALS

- Reconèixer el poder polític i les diferents escales territorials.
- Distingir els conceptes de nació i estat.
- Conèixer les diferents divisions estatals possibles.
- Conèixer les diferents organitzacions interestatals.
- Reconèixer Espanya com un estat unitari descentralitzat.
- Saber l'organització territorial de Catalunya.

TEMA 8. LA UNIÓ EUROPEA (UE)

CONTINGUTS

Dimensió geogràfica

Activitat econòmica i organització política.

L'organització política i la divisió del territori.

- Una regió mundial.
- La construcció de la Unió Europea.
- Les institucions comunitàries.
- La població a la Unió Europea.
- L'economia de la Unió Europea.
- Els desequilibris regionals dins la Unió Europea.
- Els grans problemes de la Unió Europea.
- La crisi econòmica a Europa.
- Elaboració d'un treball monogràfic.

ASPECTES METODOLÒGICS

- Obtenció d'informació mitjançant la lectura de textos.
- Ordenació dels estats segons la data d'ingrés a la Unió Europea.
- Relació de tractats amb les mesures corresponents.
- Redacció d'afirmacions i explicacions correctes sobre la UE.
- Obtenció d'informació a partir d'imatges.
- Deducció d'informació a partir de la interpretació de mapes, organigrames, taules i gràfics.
- Obtenció d'informació utilitzant Internet i altres recursos.
- Justificació de la certesa o la falsedat de determinades afirmacions.
- Reescriptura de les afirmacions falses per aconseguir que siguin certes.
- Elaboració de taules i gràfics.
- Redacció de qüestionaris, informes, comentaris i treballs monogràfics.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Dimensió geogràfica

- Descriure l'organització politicoadministrativa de les diverses escales de l'organització territorial dels estats.
- Distingir les diverses temàtiques i escales i tipus de mapes cartogràfics amb què se solen representar els espais de la superfície de la Terra.
- Identificar i interpretar diverses fonts d'informació analògiques i digitals: textuals, escrites, materials, iconogràfiques, gràfiques i cartogràfiques (mapes, plànols, etc.) i comunicar la informació obtinguda de diverses formes, incloses les TIC-TAC.
- Usar correctament el vocabulari geogràfic específic.

OBJECTIUS DE L'APRENTATGE

COMPETÈNCIES BÀSIQUES PRÒPIES DE L'ÀMBIT DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Dimensió geogràfica

Competència 6

- Utilitzar fonts estadístiques gràfiques i cartogràfiques de diferents escales per obtenir informació rellevant sobre l'espai geogràfic per situar-se, orientar-se i prendre decisions ben fonamentades.

Competència 7

- Relacionar els diversos nivells d'organització territorial amb l'exercici de les competències

polítiques i de l'administració de serveis per poder gaudir dels drets i assumir responsabilitats com a ciutadans.

Dimensió ciutadana

Competència 11

- Identificar les característiques dels principals sistemes polítics, de les formes d'organització social i econòmica per construir un pensament crític i formar-se una opinió.
- Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses tenint en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES GENERALS

CB1. Competència lingüística

- Adquirir i usar correctament el vocabulari específic adequat.
- Interpretar adequadament les fonts textuais.

CB2. Competència matemàtica

- Saber interpretar diferents gràfiques de població.

CB5. Competència digital

- Fer recerca d'informació eficaç a través d'internet.

CB7. Competència d'aprendre a aprendre

- Saber millorar l'atenció, la concentració i la memòria.
- Obtenir informació i transformar-la en coneixement propi.
- Aplicar coneixements i destreses adquirits amb anterioritat en altres contextos.

CB8. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

- Mostrar iniciativa pròpia.
- Organitzar les tasques i els temps d'una manera adequada.

ASSOLIR ELS CONEIXEMENTS DE LES CIÈNCIES SOCIALS

- Reconèixer la Unió Europea com una regió mundial.
- Saber com es va construir la Unió Europea.
- Conèixer les institucions comunitàries de la Unió Europea.
- Analitzar l'economia de la Unió Europea.
- Saber els desequilibris regionals dins la Unió Europea.
- Conèixer els grans problemes de la Unió Europea.
- Saber les causes i l'evolució de la crisi econòmica a Europa.
- Elaborar un treball monogràfic.

TEMA 9. ELS TEMPS MODERNS

CONTINGUTS

Dimensió històrica

L'edat moderna.

L'ampliació del món conegut. Conquesta i colonització d'Amèrica. Les civilitzacions precolombines.

Distingir els trets principals de la formació i evolució de l'estat modern.

L'humanisme.

- Canvis i continuïtats en l'edat moderna.
- Els descobriments geogràfics.
- Causes dels descobriments geogràfics.
- La conquesta d'Amèrica.
- Conseqüències dels descobriments geogràfics.
- L'ampliació del coneixement.
- La renovació de les idees: l'humanisme.

ASPECTES METODOLÒGICS

- Obtenció d'informació mitjançant la lectura de textos.
- Redacció d'afirmacions i explicacions correctes sobre l'edat moderna.
- Treball sobre mapes.
- Relació de personatges amb els seus fets més significatius.
- Obtenció d'informació a partir d'imatges.
- Relació de frases amb diferents teories.
- Deducció d'informació a partir de la interpretació de mapes, gravats i pel·lícules.
- Obtenció d'informació utilitzant Internet i altres recursos.
- Redacció de definicions.
- Classificació de fets històrics.
- Justificació de la certesa o la falsedat de determinades afirmacions.
- Reescriptura de les afirmacions falses per aconseguir que siguin certes.
- Elaboració de taules i frisos cronològics.

- Redacció de fitxes biogràfiques.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Dimensió històrica

- Sintetitzar les causes que van dur als grans descobriments geogràfics dels segles xv i xvi.
- Contrastar interpretacions diverses sobre la conquesta i colonització d'Amèrica.
- Distingir els períodes convencionals de la història i representar-los gràficament.
- Identificar i interpretar diverses fonts d'informació escrites, materials i iconogràfiques i comunicar la informació obtinguda de diverses formes, incloses les TIC-TAC.
- Usar correctament el vocabulari històric específic.

OBJECTIUS DE L'APRENTATGE

COMPETÈNCIES BÀSIQUES PRÒPIES DE L'ÀMBIT DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Dimensió històrica

Competència 1

- Situar i descriure les fites rellevants que configuren les grans etapes històriques.
- Relacionar les fites rellevants de cada etapa amb les característiques de l'època.
- Interpretar alguns canvis i continuïtats entre les diferents etapes històriques.

Competència 2

- Interpretar un període o fet històric a partir d'algunes fonts bàsiques facilitades prèviament i usar un vocabulari històric bàsic.
- Cercar, seleccionar i utilitzar diferents tipus de fonts primàries i secundàries, per interpretar un període o fet històric i usar un vocabulari històric ampli.
- Interpretar un període o fet històric a partir del contrast de fonts representatives de visions diverses i usar amb fluïdesa el vocabulari històric adient.

Dimensió geogràfica

Competència 6

- Utilitzar fonts estadístiques gràfiques i cartogràfiques de diferents escales per obtenir informació rellevant sobre l'espai geogràfic per situar-se, orientar-se i prendre decisions ben fonamentades.

Dimensió cultural i artística

Competència 8

- Interpretar i contextualitzar les manifestacions culturals i artístiques relacionant-les amb els seus creadors i la seva època.

Competència 9

- Valorar el patrimoni artístic i cultural com a expressió de la creativitat humana al llarg del temps per contribuir a la seva salvaguarda i transmissió a generacions futures.

Dimensió ciutadana

Competència 11

- Identificar les característiques dels principals sistemes polítics, de les formes d'organització social i econòmica per construir un pensament crític i formar-se una opinió.
- Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses tenint en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES GENERALS

CB1. Competència lingüística

- Adquirir i usar correctament el vocabulari específic adequat.
- Interpretar adequadament les fonts textuais.

CB2. Competència matemàtica

- Saber representar i interpretar frisos cronològics.

CB5. Competència digital

- Fer recerca d'informació eficaç a través d'internet.

CB7. Competència d'aprendre a aprendre

- Saber millorar l'atenció, la concentració i la memòria.
- Obtenir informació i transformar-la en coneixement propi.
- Aplicar coneixements i destreses adquirits amb anterioritat en altres contextos.

TEMA 10. L'EUROPA DE L'ABSOLUTISME (SEGLES XVI-XVII)

CONTINGUTS

Dimensió històrica

L'edat

moderna.

Evolució social, política i econòmica d'Europa a l'edat moderna. Diferents tipus de monarquies. La Reforma protestant i la contrareforma. Els conflictes religiosos.

Distingir els trets principals de la formació i evolució de l'estat modern.

- L'Europa moderna.
- La Reforma protestant.
- La monarquia absoluta.
- Els grans conflictes de les monarquies europees.
- El flagell de la guerra.
- La dona en l'època moderna.

ASPECTES METODOLÒGICS

- Obtenció d'informació mitjançant la lectura de textos.
- Redacció d'afirmacions i explicacions correctes sobre l'edat moderna.
- Obtenció d'informació a partir d'imatges.
- Relació de frases amb diferents teories.
- Deducció d'informació a partir de la interpretació de mapes i taules.
- Obtenció d'informació utilitzant Internet i altres recursos.
- Classificació de conceptes segons el tipus de creença.
- Justificació de la certesa o la falsedat de determinades afirmacions.
- Reescriptura de les afirmacions falses per aconseguir que siguin certes.
- Redacció de fitxes biogràfiques i descripcions.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Dimensió històrica

- Distingir les característiques dels règims monàrquics absoluts.
- Analitzar les causes de la Reforma protestant i la seva difusió.
- Identificar i interpretar diverses fonts d'informació escrites, materials i iconogràfiques i comunicar la informació obtinguda de diverses formes, incloses les TIC-TAC.
- Usar correctament el vocabulari històric específic.

OBJECTIUS DE L'APRENTATGE

COMPETÈNCIES BÀSIQUES PRÒPIES DE L'ÀMBIT DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Dimensió històrica

Competència 1

- Situar i descriure les fites rellevants que configuren les grans etapes històriques.
- Relacionar les fites rellevants de cada etapa amb les característiques de l'època.
- Interpretar alguns canvis i continuïtats entre les diferents etapes històriques.

Competència 2

- Interpretar un període o fet històric a partir d'algunes fonts bàsiques facilitades prèviament i usar un vocabulari històric bàsic.
- Cercar, seleccionar i utilitzar diferents tipus de fonts primàries i secundàries, per interpretar un període o fet històric i usar un vocabulari històric ampli.
- Interpretar un període o fet històric a partir del contrast de fonts representatives de visions diverses i usar amb fluïdesa el vocabulari històric adient.

Competència 3

- Identificar i explicar les causes històriques d'alguns fenòmens socials.

Competència 4

- Situar històricament i descriure els trets que atorguen identitat als individus i a les societats.
- Analitzar en els canvis històrics els rols dels individus i els grups socials.
- Justificar les interaccions entre l'individu i la societat en el temps històric.

Dimensió cultural i artística

Competència 8

- Reconèixer les característiques principals de diverses manifestacions culturals i artístiques i relacionar-les amb la seva època.

Dimensió ciutadana

Competència 11

- Identificar les característiques dels principals sistemes polítics, de les formes d'organització social i econòmica per construir un pensament crític i formar-se una opinió.
- Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses tenint en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans.

Competència 13

- Analitzar i rebutjar situacions de violació dels drets humans per posicionar-se i comprometre's en la seva defensa.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES GENERALS

CB1. Competència lingüística

- Adquirir i usar correctament el vocabulari específic adequat.
- Interpretar adequadament les fonts textuais.

CB5. Competència digital

- Fer recerca d'informació eficaç a través d'internet.

CB7. Competència d'aprendre a aprendre

- Saber millorar l'atenció, la concentració i la memòria.
- Obtenir informació i transformar-la en coneixement propi.
- Aplicar coneixements i destreses adquirits amb anterioritat en altres contextos

CB8. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

- Mostrar iniciativa pròpia.
- Organitzar les tasques i els temps d'una manera adequada.

ASSOLIR ELS CONEIXEMENTS DE LES CIÈNCIES SOCIALS

- Reconèixer les característiques de l'Europa moderna.
- Saber què va ser la Reforma protestant.
- Identificar la monarquia absoluta.
- Conèixer els grans conflictes de les monarquies europees.
- Reconèixer la importància del flagell de la guerra.
- Saber quin era el paper de la dona en l'època moderna.

TEMA 11. LA MONARQUIA HISPÀNICA (1469-1714)

CONTINGUTS

Dimensió històrica

L'edat moderna.

Formació i evolució de la monarquia hispànica. Catalunya dins la monarquia dels Àustria: permanència de les institucions i conflicte polític.

- El regnat dels Reis Catòlics.
- La monarquia hispànica: expansió i crisi.
- Inquisició i caça de bruixes.
- Catalunya dins la monarquia hispànica.
- L'origen de l'himne i de la Diada Nacional de Catalunya.

ASPECTES METODOLÒGICS

- Obtenció d'informació mitjançant la lectura de textos.
- Redacció d'afirmacions i explicacions correctes sobre la monarquia hispànica.
- Obtenció d'informació a partir d'imatges.
- Deducció d'informació a partir de la interpretació de mapes i taules.
- Obtenció d'informació utilitzant Internet i altres recursos.
- Justificació de la certesa o la falsedat de determinades afirmacions.
- Reescriptura de les afirmacions falses per aconseguir que siguin certes.
- Elaboració de frisos cronològics, dibuixos o collages.
- Redacció de comentaris, fitxes, fitxes biogràfiques, presentacions de diapositives, redaccions, descripcions, reportatges i còmics.
- Comparació de lletres de cançons.
- Realització de treballs monogràfics.
- Redacció de definicions.
- Cerca de paraules en altres llengües.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Dimensió històrica

- Descriure les característiques de la monarquia hispànica i les relacions amb Catalunya.
- Distingir els períodes convencionals de la història i representar-los gràficament.
- Identificar i interpretar diverses fonts d'informació escrites, materials i iconogràfiques i comunicar la informació obtinguda de diverses formes, incloses les TIC-TAC.
- Usar correctament el vocabulari històric específic.

OBJECTIUS DE L'APRENTATGE

COMPETÈNCIES BÀSIQUES PRÒPIES DE L'ÀMBIT DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Dimensió històrica

Competència 1

- Situar i descriure les fites rellevants que configuren les grans etapes històriques.
- Relacionar les fites rellevants de cada etapa amb les característiques de l'època.
- Interpretar alguns canvis i continuïtats entre les diferents etapes històriques.

Competència 2

- Interpretar un període o fet històric a partir d'algunes fonts bàsiques facilitades prèviament i usar un vocabulari històric bàsic.
- Cercar, seleccionar i utilitzar diferents tipus de fonts primàries i secundàries, per interpretar un període o fet històric i usar un vocabulari històric ampli.
- Interpretar un període o fet històric a partir del contrast de fonts representatives de visions diverses i usar amb fluïdesa el vocabulari històric adient.

Competència 3

- Identificar i explicar les causes històriques d'alguns fenòmens socials.

Competència 4

- Situar històricament i descriure els trets que atorguen identitat als individus i a les societats.
- Analitzar en els canvis històrics els rols dels individus i els grups socials.
- Justificar les interaccions entre l'individu i la societat en el temps històric.

Dimensió cultural i artística

Competència 8

- Reconèixer les característiques principals de diverses manifestacions culturals i artístiques i relacionar-les amb la seva època.

Competència 10

- Argumentar que la diversitat de formes cultural és una font d'enriquiment personal i col·lectiu i de cohesió social.

Dimensió ciutadana

Competència 11

- Identificar les característiques dels principals sistemes polítics, de les formes d'organització social i econòmica per construir un pensament crític i formar-se una opinió.
- Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses tenint

en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans.

Competència 13

- Analitzar i rebutjar situacions de violació dels drets humans per posicionar-se i comprometre's en la seva defensa.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES GENERALS

CB1. Competència lingüística

- Adquirir i usar correctament el vocabulari específic adequat.
- Interpretar adequadament les fonts textuais.

CB2. Competència matemàtica

- Saber representar i interpretar frisos cronològics.

CB4. Competència artística i cultural

- Saber valorar el patrimoni artístic propi i el d'altres cultures.

CB5. Competència digital

- Fer recerca d'informació eficaç a través d'internet.

CB7. Competència d'aprendre a aprendre

- Saber millorar l'atenció, la concentració i la memòria.
- Obtenir informació i transformar-la en coneixement propi.
- Aplicar coneixements i destreses adquirits amb anterioritat en altres contextos

CB8. Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria

- Mostrar iniciativa pròpia.
- Organitzar les tasques i els temps d'una manera adequada

TEMA 12. L'ART A L'EDAT MODERNA

CONTINGUTS

Dimensió històrica

L'edat moderna

La cultura i l'art als segles xvi i xvii. Renaixement i Barroc.

- L'arquitectura del Renaixement a Itàlia.
- L'escultura del Renaixement a Itàlia.
- La pintura del Renaixement a Itàlia.
- L'arquitectura i l'escultura barroques a Europa.
- La pintura barroca a Europa

- La pintura barroca hispànica.
- Comentari d'una pintura.

ASPECTES METODOLÒGICS

- Obtenció d'informació mitjançant la lectura de textos.
- Redacció d'afirmacions i explicacions correctes sobre l'art a l'edat moderna.
- Obtenció d'informació a partir d'imatges.
- Classificació de conceptes segons amb quin tipus d'arquitectura estiguin relacionats.
- Obtenció d'informació utilitzant Internet i altres recursos.
- Redacció de comentaris, fitxes, redaccions i descripcions.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Dimensió històrica

- Descriure les característiques del Renaixement i identificar algunes obres rellevants.
- Descriure les característiques del Barroc i identificar algunes obres significatives.
- Identificar i interpretar diverses fonts d'informació escrites, materials i iconogràfiques i comunicar la informació obtinguda de diverses formes, incloses les TIC-TAC.
- Usar correctament el vocabulari històric específic.

OBJECTIUS DE L'APRENTATGE

COMPETÈNCIES BÀSIQUES PRÒPIES DE L'ÀMBIT DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Dimensió cultural i artística

Competència 8

- Reconèixer les característiques principals de diverses manifestacions culturals i artístiques i relacionar-les amb la seva època.
- Interpretar les característiques de les manifestacions culturals i artístiques, tot aplicant criteris formals bàsics, i relacionar-les amb alguns elements del seu context.
- Relacionar exemples concrets de produccions artístiques i culturals amb el context en què van sorgir i explicar i argumentar com canvien o evolucionen quan varien aquests textos.

Competència 9

- Identificar productes i expressions del patrimoni artístic i cultural de l'entorn proper i donar-los a conèixer per mitjà de la participació en activitats pautades de difusió i defensa del patrimoni

- **Dimensió ciutadana**

Competència 11

- Analitzar els fets i fenòmens socials a partir de la informació obtinguda de fonts diverses tenint en compte les diferents percepcions i valors que emanen dels drets humans.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES GENERALS

CB1. Competència lingüística

- Adquirir i usar correctament el vocabulari específic adequat.
- Interpretar adequadament les fonts textuais.

CB5. Competència digital

- Fer recerca d'informació eficaç a través d'internet.

CB7. Competència d'aprendre a aprendre

- Saber millorar l'atenció, la concentració i la memòria.
- Obtenir informació i transformar-la en coneixement propi.
- Aplicar coneixements i destreses adquirits amb anterioritat en altres contextos

ASSOLIR ELS CONEIXEMENTS DE LES CIÈNCIES SOCIALS

- Reconèixer l'arquitectura del Renaixement a Itàlia.
- Reconèixer l'escultura del Renaixement a Itàlia.
- Reconèixer la pintura del Renaixement a Itàlia.
- Reconèixer l'arquitectura i l'escultura barroques a Europa.
- Saber els trets principals de la pintura barroca a Europa.
- Saber els trets principals de la pintura barroca hispànica.
- Realitzar comentaris d'una pintura.

10. Avaluació del curs

L'avaluació ha de ser contínua i per això s'establiran les pautes per a l'observació sistemàtica i el seguiment de l'alumnat al llarg del procés d'ensenyament-aprenentatge.

Per valorar el nivell d'assoliment caldrà tenir en compte:

1. La realització de proves i activitats competencials, tot valorant els aspectes procedimentals i els continguts clau treballats i que serviran per verificar l'assoliment de les competències

bàsiques en funció dels criteris d'avaluació establerts.

2. El treball a l'aula i els deures: activitats, dossiers, presentacions, exposicions orals, etc.

3. L'actitud davant l'aprenentatge: interès, assistència, participació, treball col·laboratiu i aprofitament de les sortides.

10. Bibliografia

PARTS D'UNA UNITAT DIDÀCTICA

(ANNEX 3 DECRET 187/2015, de 25 d'agost, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria)

1. Nom de la unitat didàctica
2. N° de sessions
3. Objectius generals treballats
4. Dimensions i continguts claus
6. Continguts
7. Seqüència d'activitats
8. Metodologia
9. Procediment d'avaluació